

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2007-1 Sayı/Issue: 14

SUÇLULARIN FARKLILIK ARZ EDEN PROFİLLERİ: CİNAYET VE HİRSIZLIK SUÇLARINI İŞLEYENLER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Zahir KIZMAZ*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, cinayet ve hırsızlıktan mahkûm olan suçlular arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Araştırma, Elazığ E Tipi cezaevinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kapsamında, 20 hırsızlık, 20 de cinayet suçundan olmak üzere toplam 40 hükümlü suçlu bulunmaktadır. Araştırma sonucunda her iki suç kategorisinde yer alan suçluların özellikle yaş, medeni durum, aile yapısı, akran grubunun etkisi, uyuşturucu ve alkol kullanma, suç işleme nedeni, kriminal eğilimlilik ve dindarlık düzeyleri açısından farklılaştıkları bulgusu elde edilmiştir. Meslek ve iş uğraşları açısından ise suçluların, düşük nitelikli işler yapmaları yönüyle benzer nitelikler sergiledikleri saptanmıştır. Ayrıca, suçluların ikamet ettikleri yerleşim yeri ve suçun işlendiği yer açısından suçlular arasında ciddi bir ayrışmanın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Adam Öldürme, Hırsızlık, Suçlu Profili

VARIOUS PROFILES OF THE OFFENDERS: A COMPARATIVE STUDY ON HOMICIDE AND BURGLARY CRIMINALS

ABSTRACT

The aim of the research is to present the similarities and differences between the homicide and the burglary offenders. The study has been carried out in Elazığ E-Type prison. In the study, there are 40 samples, 20 convicted of the burglary and 20 of the homicide. At the end of the study, it was founded that there were differences between both of the crime categories particularly regarding

* Yrd. Doç. Dr. Frat Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

the age, marital status, familial structure, effect of the peer group, use substance and alcohol, causes of committing crime, criminal tendencies and religious level. But, due to their occupations and works, it was found out that they resembled each other because of having lower prestiged jobs not requiring talents. Besides, it was seen that there were no difference between them due to their dwelling places and the places where they committed crimes.

Key Words: Homicide, Burglary, Criminals Profile

A. GİRİŞ

Bu araştırma, hırsızlık ve cinayet suçlarını işleyenlerin karşılaştırılmasına odaklanmıştır. Bir anlamda bu çalışmada, mala yönelik bir suç niteliğini arz eden hırsızlık suçu işleyenler ile şiddet suç kategorisinde yer alan cinayet suçu işleyenler arasında olası benzer veya farklı özelliklerin neler olduğu sorusuna yanıt aranacaktır.

Suç olgusunu çözümlen kuramların sayısı oldukça fazladır. Suçu açıklamaya yönelmiş kuramların sayısının fazlalığının temelinde; suçluların geçmiş yaşam deneyimleri (aile, akran ve okul deneyimleri v.b.) ve bireysel özellikleri (yaş, öğrenim düzeyleri, medeni durumları, meslek durumları v.b.) açısından farklılık arz etmeleri, suça yol açan etken veya değişkenlerin çok sayıda olması (işsizlik, yoksulluk, kültür, göç, alkol ve uyuşturucu kullanma, aile sorunları, sapkın arkadaş grubunu varlığı v.b.) ve suç türlerinin (cinayet, tecavüz, gasp, hırsızlık, zimmete para geçirmek, fuhuş v.b.) homojen bir nitelik sergilemekten uzak olması gibi nedenler gelmektedir. Bu çalışmada da, cinayet ve hırsızlık suçlarını işleyenlerin suçluluk profillerinin önemli ölçüde benzeşmediği savı esas alınmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan suçluların özellikle de suç işleme motivasyonu açısından farklılaştıkları görülmektedir. Örneğin, hırsızlık suçunun işlenmesinde daha çok ekonomik kazanç başat bir faktör iken, cinayet suçlarının kaynağında da genelde ailevi, sosyal, ekonomik ve gündelik yaşama ilişkin anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Cinayet, bu anlaşmazlık sorununun giderilmesi ile ilintili olarak fiziksel şiddet kullanımını ifade etmektedir.

B. KURAMSAL ÇERÇEVE

Adam öldürme genel anlamda, bireyin hem bilerek hem de bilmeyerek veya gerek planlanmış olsun gerekse de planlanmamış olsun

başka birinin hayatına son vermesi olarak tanımlanabilir (İçli, 1998: 124). Adam öldürme suçları kasten öldürme, ihmâl ve kazaen öldürme ve öldürmeye teşebbüs şeklinde üç gruba ayrılmaktadır (Emniyet İstatistikleri, 2004). Bu araştırma kapsamındaki suçluların neredeyse tümü kasten öldürme suçlarından mahkum olmuşlardır.

Livingston (1996: 147), cinayet suçunu sosyolojik açıdan açıklayan kuramları üç grupta ele almaktadır: 1. Etkileşimci yaklaşım, 2. Kültürel yaklaşım ve 3. Yapısal yaklaşım. Etkileşimci yaklaşım, bireyler arasındaki etkileşim sürecine dikkat çeker. Burada suçlu ve mağdur ilişkisinin yanı sıra, bireylerin davranışları üzerinde etkili olduğu düşünülen sosyal ve fiziksel çevrenin etkisi öne çıkarılmaktadır. Kültürel kuramlar ise cinayet suçlarının işlenmesinde kültürel yapıyı sorumlu görmektedir. Bu çerçevede kültürel kuramlar, toplumda şiddet eylemlerini tetikleyen bazı değer ve kültürel kodların olduğunu ve bireylerin sosyalleşme sürecinde bu değerleri kazandığını varsayarak, şiddet davranışının temelinde bu sosyalleşme sürecini veya egemen yapıyı görmektedir. Söz konusu kültürel açıklama modelleri, şiddet içerimli dominant kültürel yapının, bir yandan şiddet davranışını teşvik ederken, diğer yandan da gerçekleşen şiddet davranışını tolere ederek aynı anda ikili bir işlevi yerine getirdiğini öngörmektedir. Yapısal teoriler ise adam öldürme suçunu; yoksulluk, işsizlik, fırsat yoksunluğu gibi sosyal ve ekonomik unsurların bir sonucu olarak görmektedir. Sheley (1995: 178-179) de bu konuda yapılmış araştırmaların cinayet olgusunu genelde ekonomik yoksunluk, şiddet alt-kültürü, yaşam tarzı rutin aktiviteler, durumsal faktörler ve mağdur - suçlu ilişkisi yaklaşımı gibi çok sayıda perspektif çerçevesinde irdelenmiş olduğunu ileri sürmektedir.

Williams ve Flewelling (1988) de cinayet suçlarını açıklamak için birden fazla değişken içeren bir model geliştirmişlerdir. Bu modele göre, sosyal bütünleşmenin çözülmesi (disintegration), kaynak yoksunluğu ve şiddete eğilimli kültürel yapının varlığı gibi unsurlar, sosyal kontrol düzeyini azaltmak ve kişiler arası çatışmanın yoğunluğunu da artırmak suretiyle cinayet suçları üzerinde dolaylı olarak etkili olmaktadır. Aynı zamanda, enformel ve kurumsal kontrol biçimlerinin zayıflaması da, sosyal bütünleşmenin çözülmesine yol açmaktadır. Bu model de ayrıca, toplumsal sorunların çözümünde, çatışma ve şiddet unsurlarının kullanımını öngören bir kültürel yapının varlığı da, şiddet davranışının önde gelen bir kaynağı olarak görülmektedir. Ele alınan diğer bir değişken de, kaynak yoksunluğudur. Burada kaynak yoksunluğu faktörünün,

ekonomik açıdan kıt kaynaklara sahip olan bireylerde derin bir güçsüzlük duygusu yaratması açısından suçluluğa neden olduğu ileri sürülmektedir. Özellikle kıt kaynaklara sahip olan bazı bireylerde ortaya çıkan kırgınlık, sıkılma, yabancılaşma gibi bazı psikolojik sorunların ekonomik yoksunluktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca yoksulluk veya kaynak yetersizliğinin, sosyal denetimin oluşumunu engellemek suretiyle de cinayet suçu üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir.

Konuya ilişkin yapılmış çok sayıda araştırma, adam öldürme suçu ile ilintili farklı değişkenler saptamıştır. Kimi araştırmacılar (Blau, Blau, 1982; Williams 1984) eşitsizlik veya yoksulluk gibi ekonomik göstergelerini, kimileri de (Crutchfield, v.d., 1982; Blau, Blau 1982) boşanma veya sosyal hareketlilik gibi sosyal bütünlüğü riske eden unsurlar ile cinayet suç oranları arasındaki ilişkiye odaklanmışlardır. Gartner ve Gottlieb de boşanma düzeyi, kentsel gelişme, sosyal hareketlilik, nüfus istikrarsızlığı ve aile problemleri gibi sosyal çözümler ile doğrudan ilintili olan değişkenlerin adam öldürme suçlarının açıklanmasında kullanışlı faktörler olarak ele alınabileceğini önermektedirler (Öğün, 1998: 74). Ronet (1991) de, Amerika'daki Hintliler tarafından işlenen cinayet suçunu, sosyal düzensizlik ve ekonomik yoksunluk değişkenleri ekseninde çözümlemektedir. Wolfgang ve Ferracuti (1967) ise, yüksek oranda işlenen cinayet suçunu, bölgesel şiddet kültürü ile açıklamışlardır. Lee de, gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen yüksek cinayet suç oranını, nüfusun artması ve bunun ekonomik alanda yarattığı eşitsizlikler çerçevesinde ele almaktadır (Lee, 2001). Diğer bir araştırmacı olan Wentham da, adam öldürme davranışının temelinde; kıskançlık, korku, hayal kırıklığı ile sonuçlanan cinsel gelişme, intikam, hırs, düşmanlık, kırgınlık, sadistçe saplantılar, aşağılanmalar, vahşice arzular, affedilmeyen küçümsenmeler, tahrik etme ve rekabet gibi duygu biçimlerini görmektedir. Ona göre bu duygular, toplumlarda egemen olan kültürel değer ve normlara göre farklı biçimler alabilir (İçli, 1998: 126).

Gillin de, adam öldürme suçundan hüküm giymiş 92 suçlu üzerindeki araştırmasında adam öldürmenin nedenlerine ilişkin olarak statü kaybı, ekonomik güvensizlik, kültür çatışması, ailevi çatışmalar ve toplumsal yetersizlik faktörlerini irdemiştir. Gillin araştırmasında adam öldürme suçunu işleyenlerin suçluluk profillerine ilişkin şu saptamalarda bulunmuştur: Cinayet suçunu işlemiş olanların okulu daha küçük yaşlarda terk ettikleri veya terk etme eğilimini sergiledikleri, iş yaşamlarının

genelde istikrarsız olduğu, eşleriyle ilişki biçimlerinin genelde uyumsuz bir nitelik sergilediği, profesyonel suçlu eğilimini taşımaktan uzak oldukları, adam öldürmekle toplumda daha popüler olabilecekleri duygusu içinde hareket ettikleri, kent yaşamı içinde önemsizleştikleri hissine sahip oldukları ve son olarak mükerrer suçlu olma eğilimini sergilemedikleri görülmüştür (İçli, 1998: 129).

Emniyet Genel Müdürlüğünün verileri esas alınarak Türkiye’de adam öldürmenin sebeplerine ilişkin olarak şu hususlar belirtilmektedir. Namus meselesi, kin gütmeye, kan davası, alacak-verecek meselesi, ani kızgınlık, alkol, ailevi geçimsizlik, gönül ilişkisi, aileler arası husumet ve kişiler arası düşmanlık (Yavuz, 2001: 128).

Hırsızlık suçu ise mala yönelik bir suç türü olarak görülmektedir. Hırsızlık, başka birine ait bir şeyin onun izni olmadan alınması veya çalınmasıdır. Emniyet istatistiklerinde, hırsızlık suç türleri kendi içerisinde; bankadan hırsızlık, otodan hırsızlık, oto hırsızlığı, evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık ve resmi kurum ve kuruluşlardan hırsızlık biçiminde sınıflandırılmıştır (Emniyet İstatistikleri, 2004). Araştırma grubu içerisinde yer alan hırsızlık suçlarından tutuklu suçluların ekserisinin, işyerinden hırsızlık suçlarından mahkumiyet aldıkları görülmektedir. Bu suçlulardan sadece 5’i, evden hırsızlık suçlarından tutuklanmışlardır.

Hırsızlık suçunun işlenmesinde genelde ekonomik etkenlerin daha baskın olduğu söylenebilir. Her ne kadar da bazı cinayet suçlarının da mal, arazi, para, alacak ve verecek meselesi gibi bazı ekonomik nedenlerden dolayı işlense de tüm cinayet suçlarının ekonomik faktör veya nedenlerle açıklamak mümkün değildir. Dahası, cinayet suçlarında etkili olduğu varsayılan ekonomik unsurlar bile hırsızlık suçlarında olduğu gibi, yasal olmayan bir kazanç elde etme çabasından çok ekonomik anlaşmazlıkların veya münakaşaların çatışmaya dönüşmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu sebeple, hırsızlık suçlarında ekonomik etkenlerin cinayet suçlarına kıyasla daha baskın olduğu ileri sürülebilir. Bu çerçevede örneğin, bazı cinayet suçları intikam alma veya öfke gibi psikolojik nedenlerle işlenirken, hırsızlık suçlarının ekserisinin belirli bir maddi veya ekonomik kazanç beklentisi ile işlendiği bir gerçektir. Bu nedenle, hırsızlık suçlarının işlenmesinde yoksulluk, gelir eşitsizliği, göreceli yoksunluk gibi ekonomik faktörlerin etkileyici unsurlar olduğu söylenebilir.

Hırsızlık gibi mala yönelik suçları, rasyonel ve planlı olarak

tasarlanan bir suç niteliğini taşıdığı için rasyonel tercih yaklaşımı veya rutin eylemler teorisi çerçevesinde açıklamak mümkündür. Cohen ve Felson (1979) tarafından rutin eylemler kuramı olarak formüle edilen bu yaklaşım, hırsızlık suçunun işlenmesini üç temel faktörün varlığı ile açıklamaktadır:

1. Suç işlemeye motive olmuş bireyin varlığı. Ergen çocuklar, işsiz ve uyuşturucu bağımlılığı olan bireyler, suç işlemeye daha çok eğilimlidirler.

2. Uygun hedef/hedeflerin varlığı. Uygun hedefin varlığı, hedefin suçlu açısından kolay yoldan ulaşılır olması ve çalınacak nesnenin/paranın buna değer olmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede, suç mağdurunun ev ve arabasını kilitlememiş olması, suçun meydana gelmesini kolaylaştıran bir etken olduğu söylenebilir.

3. Koruma önlemlerin yeterli düzeyde olmayışı. Güvenlik görevlisi ve güvenlik sisteminin (alarm sistemi gibi) olmayışı, suçlunun hedefe varmasını daha da kolaylaştırmaktadır. Cohen ve Felson'a göre, suç olgusunun meydana gelmesi bu üç unsurun birlikteliğiyle mümkündür.

Rutin eylemler yaklaşımı perspektifinden bakıldığında, bireyin hırsızlık davranışını gerçekleştirebilmesinde suça eğilimli bireyden ayrı olarak fırsat ve kazanç faktörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Suçun fırsat unsuru, suç motivasyonunun oluşumu ile bazı sosyal/çevresel koşullar arasındaki ilişkiyi belirtir. Bu sebeple fırsat teorileri, suçun maksatlı olarak işlendiğini ve bireylerin bu konuda özgür bir tercih ile kendi kendilerini sevk ve idare ettiklerini varsaymaktadırlar. Bu kuramlar bir anlamda, insanların fayda ve çıkar arayışı içerisinde suç işlemeye karar verdiğini öngörmektedir (Clarke 1997). Hırsızlığın büyük ölçüde bir fırsat suçu olduğu yönünde çok kanıt söz konusudur. Bu nedenle çok sayıda araştırmacı, bu argümanla tutarlı bir şekilde kriminolojik araştırmalarda rutin davranışlar hipotezini kullanmaktadır (Cohen, Felson, 1979; Kennedy, Forde, 1990; Koenig, Linden 2004). Stollard (1996) ve Newman, (1972, 1996) gibi araştırmacılar da hırsızlık davranışını, risk ve ödül denklemi içerisinde rasyonel bir değerlendirme süreci içerisinde gerçekleştirilen bir eylem olarak görmektedirler. Bu yüzden rasyonel tercih ve rutin davranış teorisyenlerine göre hırsızlık (ev ve işyeri hırsızlığı) suçunun engellenmesi ancak suç işleme fırsatının ve ödül algısının azaltılması ile mümkündür. Hırsızlık suçunun işlenmesinde diğer bir etken de hırsızlık suçu ile elde edilecek kazanç beklentisidir.

Hırsızlık yapmayı amaçlayan her hangi bir birey, bir kazanç elde etme yönünde bir motivasyona sahip olması gerekmektedir. Kazancın cazip bir nitelik taşımaktan uzak olması, hırsızlık suçunun işlenmesi için gerekli olan motivasyonu kısmen de olsa engelleyebileceğini öngörmek mümkündür. Bu yaklaşıma göre, hırsızlık suçunu işleyenlerin önemli bir oranının, meşru olmayan bir kazanç peşinde oldukları söylenebilir. Bu kazanç gereksinimi, bazen suçu merkeze alan yaşam biçiminin devamı açısından da gereklidir. Hırsızlık suçunu işlemeye başlayan bireylerin aynı zamanda uyuşturucu, alkol ve içki kullandıkları ve bu maddelere sahip olabilmeleri için de paraya ihtiyaç duydukları düşünüldüğünde, bu gereksinimlerin karşılanması için suçluların meşru olmayan kazanç yollarına sapacakları güçlü bir ihtimaldir.

Genel olarak konuya ilişkin literatüre bakıldığında, bu alandaki araştırma sonuçlarının mutlak yoksulluk veya göreceli yoksulluk ile mala yönelik suç oranları arasında pozitif bir ilişkiyi desteklediği görülmektedir (Braithwaite 1979, Danziger, Wheler, 1975; Jacobs, 1981; Blau, Blau, 1982; Howsen, Jarrel, 1987; Patterson, 1991). Ancak, bu ilişkinin evrensel olduğunu ileri sürmek mümkün değildir (Gillespie, 1979). Çünkü, bazı araştırmacılar ekonomik değişkenlerin yanı sıra başka etkenlere de dikkat çekmektedirler. Örneğin, Howsen ve Jarrell (1987)'e göre ekonomik değişkenler suçluluk üzerinde etkili olmakla birlikte suçluluğu tümüyle açıklayamamaktadır. Onlar mala yönelik suçlarda özellikle yoksulluk, aile bağlarının zayıf olması ve turizm gibi sosyo-ekonomik değişkenlere dikkat çekmektedirler. Kawachi v.d. (1999: 720) de ev hırsızlığının (burglary), yoksunluk ve düşük sosyal bağlılık ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Hiç kuşkusuz bireyin hırsızlık suçunu işlemeye eğilimli veya motive olmuş hale gelmesinde maddi imkansızlıklar, sapkın akranların varlığı, olumsuz aile koşullarında yetişme, uyuşturucu madde kullanma gibi faktörler de etkili olmaktadır. Bu nedenle son dönemlerde yapılan bir araştırma (Hearnden, Magill, 2004) da, ev hırsızlığının rasyonel bir hesaplardan çok arkadaşların etkisi, can sıkıntısı, uyuşturucu alabilme gibi etkenler yüzünden gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

C. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı, iki farklı suçlu kategorisi içerisinde görülen suçluların birbirleriyle benzeşen ve farklılaşan yanlarını/özelliklerini

saptamaktır. Buradaki temel sorunsal, suçluların işledikleri suç türlerine göre nasıl bir profil sergilediklerini ortaya koymaktır.

Cinayet ve hırsızlık suçlarından mahkum olan suçluları kapsayan bu çalışma, alan araştırması niteliğini taşımaktadır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket ve görüşme teknikleri birlikte kullanılmıştır. Anket formunda toplam 94 soru yer almıştır. Ancak, bu sorulara ilişkin verilen yanıtların tümünün bir makale sınırları içerisinde sunulması olanaklı olmadığı için çalışmaya araştırmacı tarafından sadece önemli görülen tablolar dahil edilmiştir.

Bu araştırma, Elazığ E Tipi Cezaevindeki mahkum suçlular üzerine gerçekleştirilmiştir. 2004 yılının ilk aylarında başlanan bu çalışma, 2 ay gibi bir süre içerisinde tamamlanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde, cezaevinde hırsızlık ve cinayet suçlarından mahkum olan tüm suçlularla görüşülmeye çalışılmıştır. Bu sebeple, her hangi bir örneklem grubu seçilmemiştir. Araştırma kapsamında görüşülmesi öngörülen suçluların isim listesi cezaevi yönetiminden alınmış ve bu isim listesine göre suçluların bir görevli denetiminde koşullarından alınmaları sağlanmıştır. Suçlularla, eğitim yeri için kullanılan bir dershanede yüz yüze görüşülmüştür.

2. Araştırmanın Varsayım ve Hipotezleri

Bu araştırmanın temel varsayımını şu şekilde formüle etmek mümkündür: Hırsızlık suçlarından hüküm giyen suçlular, cinayet suçundan hüküm giyenlere kıyasla daha kriminal nitelikler taşımaktadır. Kriminal nitelikler ifadesi burada; bireylerin suç işlemeye olan eğilimlilik düzeylerini belirtme anlamında kullanılmıştır. Bu çerçevede hırsızlık suçunu işleyenlerin sosyo-ekonomik, kültürel ve ailesel değişkenler açısından cinayet suçlularına nispeten daha dezavantajlı bir konumu paylaştıkları ileri sürülebilir.

Araştırmanın hipotezleri olarak ise şunlar belirlenmiştir:

1. Hırsızlık suçunu işleyenlerin, cinayet suçlarını işleyenlere kıyasla daha erken yaşlarda suç işledikleri tahmin edilmektedir.

2. Hırsızlık suçunu işleyenlerin, cinayet suçunu işleyenlere nispeten daha çok suçlu bir arkadaş grubuna sahip oldukları tahmin edilmektedir.

3. Hırsızlık suçunu işleyenlerin aile yapısı açısından daha olumsuz bir görünüm sergileyecekleri düşünülmektedir.

4. Hırsızlık suçunu işleyenlerin gelecekte yeniden suç işleme

olasılıklarının, cinayet suçunu işleyenlere nispeten daha yüksek olacağı öngörülmektedir.

D. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. Suçluların Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılmaları

a) Cinsiyet

Araştırma kapsamında görüşülen 40 suçlu içerisinde kadın suçlu sayısı sadece 5 (%12,5) kişi ile sınırlıdır. Geriye kalan suçluların tümü (35 kişi, %87,5'i) erkek suçlulardan oluşmaktadır. Cezaevinde bulunan kadın suçluların 2'si hırsızlık, diğer 3'ü de cinayet suçlarından hüküm giymişlerdir (bkz Tablo 1).

b) Medeni Durumları

Suçluların önemli bir oranın bekarlardan oluştuğu (28 kişi, %70) görülmektedir. Araştırma grubunda yer alan suçlular içerisinde evli olanların sayısı, 12 kişidir (%30). Medeni durum ile suç türleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, bekar olanların en çok hırsızlık suçları işlediği görülürken (17 kişi, %60.7'si), evli olanların ise en çok cinayet suçu işledikleri (9 kişi, %75) görülmektedir. Benzer biçimde hırsızlık suçunu işleyenlerden 17'sinin (%85) bekar olduğu bulgusu elde edilirken, sadece 3 suçlunun evli (%15) olduğu saptanmıştır. Cinayet suçunu işleyenlerin medeni durumları içerisindeki dağılımlarına bakıldığında ise, bekarlara ilişkin gerçekleşen oran en yüksek olmakla birlikte hırsızlık suçunu işleyenlere kıyasla evli olanların oranın daha yüksek olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 2). Bu bulgular, cinayet suçunun evli, hırsızlık suçunun da bekarlara özgü bir suç niteliğini taşıdığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, hırsızlık suçunu işleyenlerin genelde bekar olmalarına karşın, cinayet suçunu hem bekarların hem de evli olanların işlediği söylenebilir. Ancak her iki suç kategorisi esas alındığında ise, evli olanlar içerisinde cinayet suçunu işleyenlerin sayısının daha fazla olduğu da bir gerçektir.

c) Yaş Durumları

Suçluların yaş durumlarına bakıldığında da, hırsızlık suçlarını işleyenlerin, cinayet suçlarını işleyenlere kıyasla daha erken yaşlarda suç işlemeye başladıkları görülmektedir. 15 ve aşağı yaş grubunda olan 7 suçludan 5'i (%71,4) hırsızlık suçunu işlediğini belirtirken, bu yaş grubundan sadece 2 suçlu (%28,6) cinayet işlediğini dile getirmiştir. 16-

18 yaş dilimi arasında olanlardan 7'sinin (%77.8) hırsızlık, 2'sinin (%22.2) cinayet, 19-21 yaş arasında bulunanlardan 3'ünün (%42.9) hırsızlık, 4'ünün (%57.1) cinayet ve 22-24 yaş arasında bulunanlardan sadece 1 suçlunun (%33.3) hırsızlık, 2 suçlunun da (%66.7) cinayet suçu işledikleri görülmektedir. Son olarak 31 ve üstü yaş grubunda olan suçlulardan 3'ü (%33,3) hırsızlık, 6'sı da (%66,7) cinayet işlediklerinin belirtmiştir (bkz. Tablo 3). Bu bulgulara genel olarak bakıldığında, hırsızlık suçlarının genelde daha erken yaşlarda işlenmeye başlandığı ve yaşın ilerlemesiyle birlikte giderek bir düşme eğilimi gösterdiği görülürken, cinayet suçunun da hırsızlık suçunun aksine genelde erken yaşlarda düşük, yaşın ilerlemesine paralel olarak artma eğilimi sergilediği dikkat çekmektedir. Bu saptama, hırsızlık suçunun genelde daha erken yaşlarda işlenme yönünde bir nitelik sergilemesine karşın, cinayet suçunun daha ileriki yaşlarda işlenen bir suç niteliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

d) Öğrenim Düzeyi ve Okul Değişkenleri Açısından Suçlular

Suçluların öğrenim düzeylerine bakıldığında ilk dikkati çeken husus, okulu terk etmiş olanlara ilişkin gerçekleşen orandır (%42,5). Bu oran ikinci sırada, ilkokul mezunu kategorisi izlemektedir (%32,5). Bu iki oranın toplamı (%75) göz önüne alındığında aslında suçluların öğrenim düzeylerine ilişkin son derece çarpıcı bir gerçek ortaya çıkmış olmaktadır (bkz. tablo 4). Bir anlamda, öğrenim düzeylerine ilişkin olarak suçluların öne çıkan iki temel özelliklerinden birini, düşük bir eğitim düzeyine sahip olmaları, diğerini ise okula terk etme ile sonuçlanan okula ilişkin yaşadıkları problemler oluşturmaktadır. Tablonun diğer ilginç bir bulgusu da, ortaokul ve lise düzeyinde suç işleyenler içerisinde hırsızlık suçundan tutuklu olan hiçbir suçlunun olmayışdır. Cinayet suçunu işleyenlerden 3'ü ortaokul mezunu, 4'ü de lise ve dengi meslek okullarından mezun olanlar oluşturmaktadır. Tablonun diğer önemli bir bulgusu da, okulu terk edenler içerisinde hırsızlık suçunu işleyenlerin (%70,6) cinayet suçunu işleyenlere (%29,4) kıyasla daha fazla bir orana sahip olmasıdır. Bu saptama, hırsızlık suçunu işleyenlerin okul dönemlerinde daha çok olumsuz bir tutum sergilemiş olduklarını göstermektedir.

Bundan ayrı olarak suçluların, okul dönemlerindeki başarı durumları da saptanmaya çalışılmıştır. Konuya ilişkin bulgulara bakıldığında, cinayet suçundan hüküm giyenlerin, hırsızlık suçlarına kıyasla başarı durumlarının daha iyi olduğu görülmektedir. Okul

döneminde başarı durumunun “iyi” olduğunu söyleyen suçluların %22,2’sini hırsız suçlular oluştururken, cinayet suçlularında bu oran %77,8 olarak gerçekleşmiştir. Benzer biçimde “kötü” seçeneğini belirtenlerin %60’ını hırsızlar, %40’ını da cinayet suçunu işleyenler oluşturmaktadır (bkz. Tablo 5). Bu oranlar bir yönüyle, hırsızların cinayet suçlularına nispeten okul dönemlerinde derslere daha az ilgi duyduklarını göstermektedir.

e) Meslek ve İş Uğraşları Açısından Suçlular

Suçluların suç işlemeden önceki meslek veya iş uğraş alanlarına bakıldığında, onların en çok esnaf (9 kişi) ve özel sektör (9 kişi) alanlarında istihdam edildikleri görülmektedir. 6 kişi gündelik yevmiyeci, 4 kişi işsiz, 5 kişi ev kadını, 3 kişi öğrenci, 1 kişi memur, 1 kişi özel sektör işçisi ve 2 kişi de çiftçi olduğunu belirtmişlerdir (bkz. tablo 6). Suçluların, babalarının meslek durumlarına ilişkin belirttiklerine bakıldığında ise, en yüksek oranın esnaf kategorisinin (11 kişi) oluşturduğu görülmektedir. Bunu, sırasıyla en çok emekli (7), benzer sayıda gündelik yevmiyeci (6) ve çiftçi (6), kamu sektör işçisi (4), memur (3) izlemektedir (bkz. tablo 7). Bu rakamlar, gerek suçluların gerekse de onların babalarının düşük nitelikli iş kategorilerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Suç türleri açısından da çok belirgin bir ayırım söz konusudur.

f) İkamet Etme ve Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri Açısından Suçlular

Suçluların ikamet ettikleri yerleşim yerine bakıldığında, ilde ikamet ettiklerini belirtenlerin %54,8’ini hırsızlık suçunu işleyenlerin, %45,2’si de cinayet suçunu işleyenlerin meydana getirdiği görülmektedir. Hırsızlık suçunu işleyenler içerisinde hiçbir suçlunun köyde ikamet ettiği görülmezken, adam öldürme suçundan hüküm giyen suçlulardan 3’ünün köyde ikamet ettiği dikkat çekmektedir. Benzer biçimde, hırsızlık suçunu işleyenlerden 17’si (%85’i) ilde ikamet ettiğini belirtirken, adam öldürme suçunu işleyenlerden 14’ü (%70’i) ilde ikamet ettiklerini dile getirmişlerdir (bkz Tablo 8).

Suçların işlendiği yerleşim yeri esas alındığında ise, suçların $\frac{3}{4}$ ’ünden fazlasının şehirde işlendiği gözlenmektedir. Bunu sırasıyla ilçe ve köy yerleşim yeri izlemektedir. Suç türleri ile yerleşim arasındaki ilişkiye bakıldığında ise hırsızlık suçunun, adam öldürme suçuna kıyasla daha çok kent yerleşim yerinde işlendiği görülmektedir. Hırsızlık suçunu

işleyenlerin %90'ı, bu suçu ilde işlediklerini belirtmişlerdir. Cinayet suçuna bakıldığında ise, bu suçun %65'inin ilde, %35'inin ilçe (%25) ve köy (%10) yerleşim yerinde işlendiği görülmektedir (bkz. Tablo 9). Bu oranlar, adam öldürme suçunun, hırsızlık suçuna nispeten görece daha çok kırsal bir suç özelliğini arz ettiğini göstermektedir. Ancak, adam öldürme suçunun önemli bir oranın ilde işlenmiş olması da, bu suçun giderek kırsal bir suç olma niteliğinden sıyrılıp kente özgü bir suç olma yönünde bir değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

g) Aile Değişkenleri Açısından Suçlular

Hırsızlıktan mahkum olan suçluları, cinayetten mahkum olan suçlulardan ayıran temel bir gösterge, onların sosyalleşme süreçlerine ilişkin olandır. Hırsızlık yapmış olan suçluların önemli bir oranın, küçük yaşlarda iken ebeveynlerinden birinin ölmesi veya ebeveynlerinin ayrılması/boşanmaları ile ortaya çıkan parçalanmış bir aile yapısından geldikleri dikkat çekmektedir. Bu sebeple hırsızlık suçundan mahkum olan çok sayıda suçlu, küçük yaşlarda ebeveynlerden ayrı olarak başka ortamlarda (yakın akraba bireylerinin yanında veya yetiştirme yurdunda) yetişmişlerdir. Bu araştırmada, 20 hırsız suçlu içerisinde en az 10 suçlunun parçalanmış bir aileden geldikleri bulgusu elde edilirken, cinayet suçlulardan sadece 2'sinin parçalanmış bir aile yapısına sahip oldukları tespit edilmiştir (bkz. suç işleme nedenleri açısından suçlular başlığına).

Suçlular arasında diğer aile değişkenleri açısından da bir farklılaşmanın olup olmadığına bakılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede "ailede sizden başka suç işleyeninin olup olmadığı" yönündeki soruya her iki suçlu grubunun verdiği yanıtlar birbirine benzer oranda gerçekleşmiştir. "Hayır" yanıtı verenlerin oranı hırsızlık suçu için %48,4, adam öldürme suçu için ise %51,6 olarak gerçekleşmiştir. "Evet" diyenlerin oranı ise hırsızlık suçu için %55,6, adam öldürme suçu için %44,4 olarak saptanmıştır. İşledikleri suç türü açısından bakıldığında ise, hırsızlık suçu işleyenlerden 15'i (%75), cinayet suçunu işleyenlerden de 16'sı (%80), ailede kendilerinden başka suçlunun olmadığını ifade etmişlerdir. Diğer bir ifade ile hırsızlık suçunu işleyenlerden sadece 5'i (%25) ve cinayet suçunu işleyenlerden de sadece 4'ü (%20), ailede başka suçluların olduğunu belirtmişlerdir (bkz. Tablo 10). Bu husus, suçlular arasındaki bir benzerliği göstermektedir.

Bundan ayrı olarak suçluların yetiştikleri aile ortamını nasıl gördüklerine ilişkin sorulan bir soruya da, cinayet suçunu işleyenlerin

tümü aile çevresinin “iyi olduğu” yönünde yanıt verirken, hırsızlık suçunu işlemiş olanlardan da sadece üçü, aile çevresini “kötü” olarak tanımlamıştır (bkz. Tablo 11).

Aile ile suç ilişkisi çerçevesinde irdelenmesi gereken diğer bir değişken de, suç öncesi dönemde suçluların eve düzenli bir şekilde gidip gitmediklerinin belirlenmesidir. Suçluların eve gitme sıklıklarının azalması ile birlikte onların kriminalleşme yoğunluklarının artacağını tahmin etmek mümkündür. Bu çerçevede oranlara bakıldığında; hırsızlık suçunu işlemiş suçluların cinayet suçu işlemiş olan suçlulara nispeten daha az sıklıkta eve düzenli olarak gittikleri görülmektedir. “Çoğunlukla eve gitmezdik” diyenler içerisinde 7 hırsızlık suçundan tutuklu suçlu bulunurken (%87,5), cinayet suçu işlemiş olanlar içerisinde sadece 1 suçlu (%12,5) bulunmaktadır. “Eve düzenli giderdim” diyen suçlular içerisinde ise hırsızlık suçundan tutuklanmış 5 suçlu bulunurken (%23,8), cinayet suçu kategorisinde 16 suçlu (%76,2) bulunmaktadır. Suç türleri açısından bakıldığında ise, cinayet suçu işlemiş olan suçluların %80’i, hırsızlık suçunu işlemiş olan suçluların ise %25’i “eve düzenli gittiklerini dile getirmişlerdir (bkz. Tablo 12). Bu oranlar, her iki suç kategorisinde yer alan suçlular arasında çok ciddi bir farkın olduğunu göstermektedir. Genel olarak bakıldığında da bu oranlar, dikkat çekecek bir biçimde, cinayet suçlularına kıyasla hırsızların ev ve aile ortamına daha çok yabancılaşmalarını göstermektedir.

1) Arkadaş Faktörü Açısından Suçlular

Suçlular arasında çok belirgin bir ayırım da, onların arkadaş gruplarına ilişkin belirttikleri görüşlerde ortaya çıkmaktadır. Özellikle hırsızlık suçunu işleyenler içerisinde önemli bir oranın, arkadaşlarının da kendileri gibi suçlu bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir. Cezaevine girmeden önceki dönemlerde birlikte oldukları arkadaş grubunun da kendileri gibi suçlu bireylerden teşekkül ettiğini belirtenlerin oranı %68,4 olarak saptanırken, cinayet suçu için bu oran %31,6 olarak elde edilmiştir. Suç türleri açısından da bakıldığında, hırsızlık suçunu işleyenler içerisinde 13 suçlu (%65) suçlu akranlara sahip olduğunu belirtirken, adam öldürme suçunu işleyenler içerisinde sadece 6’sı (%30) suçlu akranlarla birlikte olduklarını ifade etmişlerdir (bkz. Tablo 13). Bu sayılar, hırsızlık suçunu işleyenlerin adam öldürme suçunu işleyenlere kıyasla daha çok suçlu bir arkadaş çevresine sahip olduklarını göstermektedir.

Yukarıdaki saptama ile paralellik arz eden diğer bir bulgu da,

suçlulara “arkadaşlarının kendilerine suç davranışını kazandırıp kazandırmadığı” yönündeki soruya verdikleri yanıtlarda ortaya çıkmaktadır. Bu soruya “Evet” diyenler içerisinde hırsızlık suçunu işleyenlerin oranı %86,7 olarak gerçekleşirken, bu oran adam öldürme suçunu işleyenler için %13,3 olarak gerçekleşmiştir. Suç türleri açısından bakıldığında ise, hırsızlık suçunu işleyenlerin %35’i (7 suçlu) arkadaşlarının kendilerine olumsuz her hangi bir davranış kazandırmadığını, %65’i (13 suçlu) de böyle bir davranış kazandırdıklarını ileri sürdükleri görülmektedir. Adam öldürme suçunu işlemiş olanların ise %90’ı (18 suçlu) arkadaşlarının kendilerinin suçlu olmalarında her hangi bir etkilerinin olmadığını iddia etmişlerdir (bkz Tablo 14).

Arkadaş – suç ilişkisi çerçevesinde suçlulara yönetilen diğer bir soru da, “cezaevine girmeden önce arkadaş çevrelerini nasıl tanımladıklarına” ilişkindir. Bu soruya verilen yanıtlara bakıldığında, adam öldürme suçuna nispeten hırsızlık suçundan hüküm giyenlerin daha çok arkadaşları ile ilgili olarak olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir. Cinayet suçunu işleyenlerden sadece 5 suçlu (%25) arkadaş çevresini kötü olarak tanımlarken, hırsızlık suçlarını işleyenlerde bu sayı 13 (%65) olarak gerçekleştirildiği söylenebilir (bkz. Tablo 15).

Ayrıca, suçluların suçu işlediklerinde herhangi bir destek alıp almadıkları konusuna bakılmıştır. Burada da, cinayet suçunu işleyenlerin büyük bir yüzdesinin (%70) her hangi bir kimseden destek almadıklarını belirtirken, hırsızlık suçunu işlemiş olanlarının önemli bir oranının (%65) arkadaş çevresinden destek aldıklarını belirtmiş oldukları görülmektedir (bkz. Tablo 16). Bu oranlardan hareketle, hırsızlık suçunun genelde akran veya arkadaşlardan teşekkül eden bir grup tarafından işlendiği, oysaki cinayet suçunun ise genelde bireysel olarak gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

i) Madde Kullanma Açısından Suçlular

Adam öldüren ile hırsızlık suçlarını işleyenler arasındaki temel bir farklılık da, madde kullanma sıklıklarında kendini ortaya koymaktadır. Suçluların uyuşturucu madde kullanma sıklıklarına bakıldığında, cinayet suçunu işleyenlerde uyuşturucu madde kullanmanın neredeyse hiç olmadığı tespit edilmiştir. Bu suçlular içerisinde sadece 1 suçlu uyuşturucu maddeyi “bazen” kullandığını bildirmiştir. Hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde ise 5 suçlu uyuşturucu maddeyi sıklıkla, 3 suçlu

da bazen kullandığını belirtmiştir. Bu rakamlar, hırsızlık suçunu işleyenlerin cinayet suçunu işleyenlere kıyasla daha çok uyuşturucu kullandıklarını göstermektedir. Zaten suç türleri içerisinde uyuşturucu maddenin kullanılma sıklığına bakıldığında, hırsızlık suçunu işlemiş olanların toplam olarak %40'ının (%25 sıklıkla %15'i de bazen) uyuşturucu kullandıkları tespit edilmiştir. Cinayet suçunu işleyenlerin %95'inin ise böyle bir maddeyi kullanmadığı bulgusu elde edilmiştir (bkz. Tablo 17).

Suçluların alkol kullanma durumlarına bakıldığında ise, yine aynı şekilde hırsızlık suçunu işleyenlerin cinayet suçunu işleyenlere oranla daha sıklıkla alkol kullandıkları görülmektedir. Ancak burada, cinayet suçundan hüküm giyen suçlular içerisinde 5 suçlu "bazen" alkol kullandığını belirtmiştir. Bu da, cinayet suçluların uyuşturucudan çok alkol kullandıklarını, hırsızlık suçundan cezaevinde bulunanların ise hem uyuşturucu hem de alkol kullandıklarını göstermektedir. Konuya ilişkin oranlara bakıldığında hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde 8 suçlu "bazen" (%60), 4 suçlu da "sıklıkla" (%40) alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Cinayet suçunu işlemiş olanlar içerisinde ise sadece 5 suçlu "bazen" (%25) alkol kullanmış olduklarını ifade ederken, 15 suçlu ise (%75) "hiç kullanmadıkları" yönünde görüş belirtmişlerdir (bkz. Tablo 18).

Suç işleme anında alkol ve uyuşturucu kullanıp kullanmadıkları yönünde sorulan bir soruya ise, hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde 12 suçlu (%60) "hiç birini almamıştım" şeklinde yanıtlarken, cinayet suçunu işlemiş olanların nerdeyse tümü (18 kişi, %60) bu maddeleri kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Suç işleme anında, uyuşturucu maddenin hem hırsızlık hem de cinayet suçunu işleyenler arasında pek kullanılmadığı tespit edilmiştir. Ancak iki suçlu grubu genel olarak karşılaştırıldığında, uyuşturucu ve alkol kullanma oranının, hırsızlık suçunu işlemiş olanlara nispeten cinayet suçluları arasında oldukça az olduğu görülmektedir. Cinayet suçundan tutuklu sadece 2 suçlu, alkol ve uyuşturucu kullandığını belirtmiştir (bkz. Tablo 19).

Suçluların babalarının uyuşturucu, alkol ve kumar alışkanlıklarının olup olmadığının tespiti için bu yönde suçlulara sorulan bir soruya da, hırsızlık suçunu işlemiş olanlardan 7'si (%35) ve cinayet suçlulardan da sadece 5'i (%25) babalarının bu alışkanlıklara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

j) Dindarlık Değişkenleri Açısından Suçlular

Dindarlığın önde gelen bir ölçütü, dini öğretiler tarafından yapılması öngörülen dini pratiklerin yerine getirilmesidir (Glock, 1998: 252–274; Hülür ve Kalender; 2003: 157–165). Bu çerçevede suçlulara cezaevine girmeden önce dini ibadetleri (namaz kılma, oruç tutma v.b.) ne sıklıkta yerine getirdikleri sorulmuştur. Suçluların bu soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında, cinayet suçunu işlemiş olanların hırsızlık suçunu işlemiş olanlara oranla daha dindar bir görünüm sergiledikleri görülmektedir. Dini ibadetlerini hiç yapmadıklarını belirtenler içerisinde, hırsız suçlularının oranı (%71,4, 10 suçlu) dikkat çekicidir. Cinayet suçluları içerisinde dini ibadetlerini “hiç yapmadıklarını” belirtenlerin oranı ise %28,6 (4 suçlu) olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde “her zaman ibadetlerini yerine getirdiğini” belirten cinayetten tutuklu suçlu sayısı 8 iken, bu rakam hırsız suçlular içerisinde sadece 1 suçlu ile sınırlı kalmıştır. Suç türleri kendi içerisinde de değerlendirilmeye alındığında, bu husus daha belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. Cinayet suçunu işlemiş olanlar içerisinde 16 suçlu (%80’i “her zaman” ve “bazen” diyenlerin toplamı olarak) dini ibadetleri yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Sadece 4 suçlu (%20), “dini ibadetlerimi hiç yapmazdım” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Oysaki hırsızlık suçunu işlemiş olanlara ilişkin gerçekleşen rakamlara bakıldığında, bu suçu işleyenler içerisinde 10 suçlunun (%50) “dini ibadetlerimi hiç yapmazdım” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Hırsız suçlular içerisinde “her zaman dini ibadetlerini yerine getirdiklerini” belirten suçlu sayısı 1 kişi (%5) ile sınırlı iken, 9 suçlu da (%45) dini ibadetlerini “bazen yerine getirdiklerini” belirtmişlerdir (bkz. Tablo 20). Bu bulgularla örtüşen diğer bir bulgu da, suçluların kendilerini dindarlık açısından nasıl gördüklerine ilişkin tabloda ortaya çıkan oranlardır.

Suçluların cezaevine girmeden önceki döneme ilişkin olarak, dindarlık açısından kendilerini nasıl gördüklerine yönelik olarak bir soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında ise, bir önceki tablo ile paralellik arz eden oranların tespit edildiği görülmektedir. Cinayet suçunu işlemiş olanların, hırsızlık suçunu işlemiş olanlara nispeten kendilerini daha çok dindar gördükleri hususu dikkat çekmektedir. Cinayet suçunu işlemiş olan suçlardan sadece 3 suçlu (%15) kendilerini dindar olarak görmemişlerdir. Geriye kalan cinayet suçlularının 17’si (%85) de, kendilerini “dindar” (%45) ve “az dindar” (%40) olarak görmüşlerdir. Hırsızlık suçunu işlemiş olanların 13’ü (%56,5) ise, kendilerini dindar

olarak görmemişlerdir. Geriye kalan 10 suçludan 9'u "az dindar", 1 kişi de kendisini "dindar" olarak görmüştür (bkz. Tablo 21). Gerek hırsızlık gerekse de cinayet suçunu işlemiş olan suçluların cezaevi öncesine ilişkin dindarlık yönündeki bu eğilimlerinin cezaevinde de pek değişmediği saptanmıştır.

Araştırmanın ilginç bir bulgusu da, suçluların işledikleri suç türünün, dinsel inançları ile çelişip çelişmediği yönünde dile getirdikleri görüşlerdir. Cinayet suçunu işlemiş olan suçlulardan 10'u (%50) işledikleri suçun din ile çeliştiğini düşünürken, 8'i de (%40) çelişmediğini, 2 suçlu (%10) da bu konuda bir fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Hırsızlık suçunu işlemiş olanlardan 10'u (%65) çeliştiğini, 4 suçlu (%20) çelişmediğini ve 3 suçlu da (%15) bu konuda bir fikirlerinin olmadığını ileri sürmüşlerdir (bkz. Tablo 22). Bu oranlar genel olarak, cinayet suçunun hırsızlık suçuna kıyasla daha çok dinsel açıdan meşru bir davranış olarak görüldüğünün kanıtı olarak değerlendirilebilir. Burada, ülkemizde namus ve kan davası amacıyla işlenen cinayetlerin dinsel açıdan meşrulaştırmasına hizmet eden bir kültürel algının var olduğu hususu hatırdan çıkarılmamalıdır.

k) Suç İşleme Nedenleri Açısından Suçlular

İki farklı suç kategorisinde yer alan suçluların birbirlerinden ayrıldıkları diğer önemli bir husus ise, suçu işleme nedenlerinde gözlemlenmektedir.. Hırsızlık suçunu işleyenler genel olarak bu suçu en çok ekonomik sıkıntılar, yoksulluk ve sapkın davranış sergileyen akranlarla arkadaşlık etmek ve onlara duydukları özenti gibi gerekçeler ile açıklamaya çalışmışlardır. Konuya örnek olarak burada birkaç suçlunun anlatımına yer verilecektir. Hırsızlık suçundan tutuklu bulunan S. O., hırsızlığa başlamasının nedenini, ailesinin ekonomik açıdan sıkıntı yaşamasına bağlamaktadır: "Ailem parasal sıkıntı çektiği için benden çalışıp eve para getirmemi istediler. Hatta, eve para getirme konusunda bana baskı bile yaptılar. Ben de aile bütçesine katkı yapmak için iş bulup çalıştım. Ancak bu çalışma ortamlarında, kötü arkadaş çevresi de edindim. Bunlardan alkol, kumar, esrar uyuşturucu gibi alışkanlıkları öğrendim. Bu esnada da, hırsızlık yapmaya başladım. Ailem küçükken bana sahip çıksaydı, böyle olmazdım". Çok sayıda hırsızlık suçlularından sabıkası olan M.T. ise hırsızlık suçunu işleme gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: "Evden verilen para bana yetmiyordu. Daha fazlasını istiyordum. Fazla para elde etmek için zamanımın büyük bir kısmını arkadaşlarla beraber

sokaklara takılarak geçiriyordum. Bu arada plan yapıyorduk. Hırsızlıkla elde edeceğimiz paralarla, internet kafe, dükkan açacağımızın planı. Hırsızlığın güzel tarafı bu hayalle yaşamak. Aynı zamanda bu hayalin vereceği heyecan ve zevkte çok önemli.”

Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir husus, hırsızlık suçunu işlemiş olanların suçluluk yapılarının sadece ekonomik dezavantaj veya arkadaşlara özentisi ile açıklanamayacağıdır. Çünkü hırsızlık suçunu işlemiş çok sayıda suçlunun; parçalanmış bir aileden geldikleri ve bu nedenle yeterli ve uygun düzeyde sosyalleşemedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı suçluların ebeveynlerinin bazı kötü alışkanlıklara sahip oldukları, suç işledikleri ve bu sebeple cezaevine girdikleri bilgisi elde edilmiştir. Hırsız suçlular açısından, suçlu eğilimlerin ortaya çıkması bir kriminalleşme sürecini gerektirmektedir. Diğer bir deyişle söz konusu edilen suçluluk, aniden ortaya çıkan bir olgu olmaktan öte, toplumsal ve ekonomik problemlerin neden olduğu olumsuz koşullar zemininde boy vermektedir. Bu saptamayı doğrulayacak bazı örnekler burada verilebilir: Örneğin hırsızlık suçlarından çok sayıda sabıkası bulunan A. D. anne ve babası boşandıkları için (sonradan her ikisi de ayrı evlilikler yapmış) yetiştirme yurdunda büyümüştür. A.D. belirli bir yaşa geldikten sonra sokaklara takılmış ve bu ortamlarda suç işlemeyi öğrenmiştir. Görüşmede, suç işleme nedeni olarak, yoksulluk ve fakirlik etkenlerini göstermiştir. M. Y de, babası Almanya'ya gittikten sonra suça yöneldiğini söylemiştir. Bu dönemde arkadaşlara takıldığı ve onlara özentisi duyarak hırsızlık suçunu (motor, oto teyp, araba hırsızlığı) işlemeye başladığını söylemiştir. H. S.'nin yaşamı daha trajik bir görünüm sergilemektedir. H. S. anne ve babasının küçükken ölmüş olduğunu ve 3 kardeş olarak yetiştirme yurdunda büyüdüklerini belirtmiştir. Anne ve babasının yaşadıkları dönemde kendi aralarında çok ciddi sorunlar yaşadığını ifade eden H.S. özellikle annesinin, babasının sürekli dayacağından dolayı sinir hastası olduğunu belirtmiştir. Babasını da trafik kazasında öldüğünü dile getiren H.S. bunun üzerine annesinin daha da kötüleştğini ifade etmiştir. Bir cezaevi personeli tarafından suçlunun annesinin, para karşılığında fuhuş yaptığı ve arabanın altına atılıp öldürüldüğü belirtilmiştir. Hiç bir yakını kalmadığı veya kendisine sahip çıkanın olmadığını belirten H. S. suç işlemek/hırsızlık yapmak dışında başka bir seçeneğinin olmadığını ileri sürmüştür: “Ben bu yola başladım. Gidebildiğim kadar gideceğim. Pişman da değilim. Bu yolun sonunda ölüm olduğunu da biliyorum. Bir düşünsenize üzerinizdeki tüm bu elbiselerin hiç birinin de size ait

olmadığını... Ne yaparsınız.” Burada, aile dramının ve bununla ilintili olarak ortaya çıkan yoksulluğun, sahihsizliğin suç nedeni olarak rol oynadığı görülmektedir. Diğer bir suçlu olan ve şu anda evli olan S. S. da, 7 aylık iken ebeveynleri tarafından terk edilmiş olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, 10 yaşına kadar anneannesinde kaldığını ifade etmiştir. Çok sayıda hırsızlık suçundan sabıkalı olan T. Ç de, aynı şekilde parçalanmış bir aileden geldiğini dile getirmiştir. O, 13 yaşında iken anne ve babasının boşanmaları üzerine babaannesinin yanında kaldığını ifade etmiştir. Babasının aile geçimini sağlamada güçlük çektiğini ifade eden T.Ç., ebeveynlerinin birlikte oldukları dönemde de, sürekli aile içi çatışmanın olduğunu ileri sürmüştür. Özellikle babasının alkolik olduğu ve annesini dövdüğünü belirten suçlu, babasının iş gereği (seyyar gömlek satma) il dışına çıktığı dönemlerde suç işlemeye başladığını belirtmiştir. O dönemlerde “sokakları, eve tercih ettiğini” ifade etmiştir. Çok yoksul bir ailede büyüdüğünü belirten diğer bir suçlu olan A. D. Y’ın talihsizliği ise, babasının suçlu biri olmasıdır. Babası işlediği suçtan dolayı cezaevine girmiştir. O, babasının kötü alışkanlıkları yüzünden annesinin evden ayrıldığını, kendisinin de babaannesi yanında büyüdüğünü belirtmiştir. Eve olan soğukluğunun temelinde babasının sorumsuzluğunu veya geçimsizliğini göstermektedir: “Babam yüzünden eve gitmiyordum. Sürekli huzursuzluk çıkarıyordum”.

Babasının da kendisi gibi suçlu olduğunu söyleyen diğer bir suçlu da, E. D.’dir. Babasının gazino işlettiğini ve suça bulaştığını söyleyen E. D., babasını kendisi için iyi örnek biri olmadığını dile getirmiştir. Bu sebeple arkadaşlarına takılarak suç işlediğini (telefon ve oto hırsızlığı) ve eve pek uğramadığını ifade etmiştir. Yoksul bir ailenin çocuğu olan M. E. ise arkadaşlara duyduğu özentisi ile suça başladığını ileri sürmüştür. Babasının kamyon şoförü olduğu ve uzun mesafeli yollarda çalışması nedeniyle eve pek uğrayamadığı ve bu durumdan yararlanarak, sokaklara takılmaya başladığını söylemiştir. Bir anlamda M. E.’in anlatımlarında, babanın evde olmamasının kendisi üzerinde bir denetimsizlik sorunu yarattığı anlaşılmaktadır. M. E. suçlu arkadaşları ile birlikte olma nedenini ise şu şekilde açıklamaktadır: “Arkadaşlarla birlikte olmak, serbest davranabilmektir. Serbest davranmak, her istediğini yapabilmek anlamına gelmektedir”. Y. T. de, 6 yaşında iken babasının öldüğünü belirtmiştir. Y. T., yoksulluğun küçük yaşlarda kendileri için sorun olmaya başladığını ve bu sebeple okul yerine çalışmayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Fakirlik yüzünden, annesinin de temizlik işlerine gittiğini söylemiştir. Bu süreçte

eve gitmemeye ve hırsızlık suçunu işlemeye (iş yerinden hırsızlık ve oto hırsızlığı) başladığını ifade etmiştir. Yetmiş yakın hırsızlık sabıkasının olduğunu belirten Y. O. da, anne ve babasının çok küçük yaşlarda iken öldüklerini ve bu nedenle akrabalarının yanında büyüdüğünü ifade etmiştir. Çok sayıda hırsızlık suçunu işlemiş (iş yeri hırsızlığı, sigara, para ve değerli eşya çalma) olan M. T. de, babasız büyüyen (8 yaşında iken babası ölmüş) suçlulardan biri. Hırsızlık suçları dışında diğer suçlardan (evrakta sahtecilik, yaralama, gasp gibi) da sabıkası olan K. O. da, üvey annenin yanında büyüyen bir suçlu. Son olarak da N. A ve A. Ç. da çok borçlandıkları ve ekonomik sıkıntı çektikleri gerekçesiyle, hayvan hırsızlığını yaptıklarını iddia etmişlerdir. Bu bilgilerden hareketle hırsızlık suçundan mahkum olan suçluların genelde (son iki suçlu örneği hariç) aileye ilişkin geçmiş dönemlerde ciddi problemler yaşayan bireyler olduğu söylenebilir.

Cinayet suçlarının temelinde ise, anlaşmazlıkların ve ortaya çıkan bazı sorunların yasal olmayan çözüm arayışlarının olduğu söylenebilir. Bu anlaşmazlık veya sorunun merkezinde ağırlıklı olarak “kadın” faktörünün olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin araştırma grubunda görüşülen cinayet suçlulardan 5 suçlunun, kızının/kız kardeşinin, eşinin başka erkeklere kaçtığı gerekçesiyle namuslarını temizlediklerini belirtmişlerdir. Bu suçlulardan 3 aylık evli olduğu eşinin (zorla evlendirildiği tahmin edilmekte) başka bir erkeğe kaçması sonucunda kaçtığı erkeği öldürme (kaçan eşinin yaşayıp yaşamadığı bilinemediği ve bulunamadığı için öldürülmüş olabileceği tahmin edilmekte) suçundan hükümlü bulunan B.Y. cinayet nedeni olarak gösterdiği namusunu temizlemenin gerekçesini şu sözlerle açıklamıştır: “Köyde gezmek zor olmuştur. Köylüler bize namussuz gözüyle bakıyorlardı. Toplum içine giremiyorduk. İnsanlar bizimle ilişkilerini kesiyorlardı. Bu sebeple, bunu yapmaya mecburduk.” Ayrıca, B.Y. köyde nasıl değersizleştirildiklerini ve bu suçu işlemeye nasıl zorlandıklarını şu sözlerle anlatmaya çalışmıştır: “Özellikle köyde her hangi biriyle hayvan veya su konusunda anlaşmazlık yaşadığımızda, hakkınız olanı isteyemiyorsunuz. Çünkü topluma göre en büyük hak arama, namus sorununu halletmektir, çözmektir. Bir anlamda onlara göre ilk olarak, namusun temizlenmesi gerekmektedir. Bu sorununuzu çözmediğiniz müddetçe, tüm değeriniz, statünüz yok olur. Korkaklıkla ve namussuzlukla suçlanırsınız. Bu sebeple cezası ne kadar fazla da olsa bu cinayeti işlemek zorundasınız”. Namus gerekçesiyle suç işleyenlerin anlatımına bakıldığında bu suçun önemli ölçüde toplumun bir dayatması

sonucu işlendiği görülmektedir. Adeta toplum bireyleri bu suçu işlemeye zorlanmaktadır. Öyle ki, namusunuzu temizlemedikçe, toplum tarafından dışlanma ve değersizleşme riskiyle karşı karşıya gelmek zorunluluğu bulunmaktadır. Konuya ilişkin yapılmış araştırmalar (Pope, 2006; Akkoç, 2006) da namus cinayetlerinin, toplumun ataerkil yapısı ile ilintili olarak bir denetim aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ablalarının meşru olmayan birlikteliklerinden rahatsız olan V. Ü ve B. Ü kardeşler de sorunun çözümünü, kız kardeşlerini öldürmekte bulmuşlardır. Onlar da işledikleri cinayet ile namuslarını temizlediklerini düşünmektedirler. Söz konusu kardeşler işledikleri cinayeti “toplumun çok olumlu karşıladığını” belirterek bu sebeple, “iyi bir şey yaptıklarını” düşünmektedirler. V. Ü. “dışarıda boynu bükük dolaşacağıma, bu cezayı yatıp başı dik dolaşırım. Zaten dışarıda boynu bükük yaşamaktan yorulmuştum” diyerek suçu nasıl rasyonelleştirdiklerini açık bir şekilde ortaya koymuş olmaktadır.

Cinayet suçundan tutuklu bulunan olan E. G. ise, öğrenci arkadaşıyla girdiği tartışma üzerine arkadaşını bıçaklayarak ölümüne yol açmıştır. C.T ise, arkadaş grubu içerisinde yaşanan basit bir tartışmadan dolayı arkadaşını bıçakladığı ve bu sebeple ölümüne sebebiyet verdiğini ifade etmiştir. Benzer biçimde R. E. de, halası oğlu ile kiraathanede oynadıkları oyun yüzünden tartıştıkları ve halasının oğlunun kendisine attığı tokadın intikamını almak için onu bıçakladığı ve bunun üzerine ölümüne yol açtığını anlatmıştır. Diğer bir suçlu olan Y. K. de, tarlada artezyen su çıkarma konusunda amcasıyla girdikleri tartışma ve kavga üzerine babasının öldürüldüğü ve bu sebeple babasının intikamını ve öcünü almak için cinayet işlediğini belirtmiştir. Y. K; “ bu olayın intikamını almamış olsaydım toplumdan dışlanırdım. Toplumda hiçbir söz hakkım olmazdı” sözleriyle cinayeti, toplumda statüyü yeniden inşa etmenin bir aracı/gerekçesi olarak işlediğini ortaya koymuş olmaktadır. Ö. K. da benzer biçimde, arazi anlaşmazlığından doğan bir tartışmadan dolayı babasının öldürülmesi ve amcasının yaralanmasının intikamını almak için mahkeme gününde hısımlarına ateş ederek adam öldürmek suçundan tutuklanmıştır. Burada da arazi anlaşmazlığından kaynaklanan öç almanın cinayet nedeni olarak rol oynadığı görülmektedir. F. Y. de, ağabeyi ile ortak olduğu maktulü arasında ticari ilişkiden kaynaklanan parasal sorun üzerine cinayeti işlemek zorunda kaldığını dile getirmiştir. Bir anlık öfke ile işlediği cinayet suçunu, “bir insan şeref ve haysiyeti ile yaşar. Ölümüne sebebiyet verdiğim kişi, arıcılık ve hayvancılıkla

kazandığım paraları zorla istiyordu. Kim olsa vermez” diyerek suça gerekçe bulmaya çalışmıştır.

Cinayet suçlarında öne çıkan diğer bir etken de, aile içi fiziksel şiddet veya ailede yaşanan sorunlardır. Araştırma kapsamında görüşülen K. M., cinayet nedeni olarak babasının annesine haksızlık ederek dövmesine karşılık bir anlık öfke ile silahını ateşlemesini göstermiştir. Benzer biçimde bayan tutuklulardan olan M. B. de eşinin kendisine hakaret ettiği ve dövdüğü için onu öldürdüğünü belirtmiştir. Eşini kötü alışkanlıkları (dayak, içki, kumar v.b) olan biri olarak tanımlayan M.B., eşinin haksızlıklarına karşı koyduğunu ifade etmiştir. Diğer bir suçlu olan R. G. de, evlendikten sonra eşi ile birlikte kaldıkları babaannesinin yanında bazı tartışmaları yaşadıklarını ve bu bazı tartışmalar yüzünden babaannesini öldürdüklerini dile getirmiştir. Burada da, aynı şekilde aile içi çatışmanın cinayet ile sonuçlandığı görülmektedir. H. S. de, akrabası olan eşini öldürmekten tutuklanmıştır. Kendi ifadesine göre, kayınpederiyle bazı sorunlarının olduğu ve istememesine rağmen, eşinin de zaman zaman evden ayrılıp kayınpederine gittiği ve sonradan gelmek istemediği ve bunun üzerine çıkan bir tartışmada tüfekle eşini öldürmeye sebebiyet vermiştir. Bu cinayetin de temelinde aile içi çatışmanın olduğu görülmektedir.

Cinayetlerde öne çıkan diğer bir etken de, evlilik dışı ilişkilerdir. Cezaevinde görüştüğümüz N. Ç. ile N. B.’nın mahkumiyet gerekçesi böyle bir suçtan. Bayan N. B, eşinden gizli olarak N. Ç ile yaşadığı gayri meşru ilişkiyi devam ettirmek ve kendi ifadesiyle evlenmek için N. Ç ile birlikte plan yaparak eşini af tüfeğiyle öldürmüştür. N. B., eşinin kendisine kötü davrandığını ve bazı kötü alışkanlıklara sahip olduğunu söyleyerek cinayeti gerekçelendirmeye çalışmıştır. N. Ç ve N. B. ‘inin bu gizli aşk ve birlikte olma isteğini devam ettirme istekleri cinayet ile sonuçlanmıştır. C. K ile T. B.’nın cinayet nedenlerinin kaynağında ise, toplumdan gizlenerek sürdürülen bir birlikteliğin bilinmesinin bir tehdit unsuruna dönüşmesi etkeni bulunmaktadır. C. K ile T. B.’nın apartman içerisindeki görüşmelerinden haberi olan kapı komşusunun bu olayı bayan T. B.’nın babasına anlatacağı tehdidinde bulunması, cinayetin gerekçesi olarak görünmektedir. Bu tehdit karşısında N.Ç ile T. B. plan yaparak komşu bayanı öldürerek, hırsızlık süsü vermişlerdir. Cinayet kararını erkek arkadaşına kabul ettiren ve muhafazakar bir aileye sahip olan T. B., bu birlikteliğin ailesi tarafından bilinmesini istememiştir. Burada, toplumdan saklanılmak istenilen bir birlikteliğin bilinmesinin yarattığı korkunun

cinayette etkili olduğu görülmektedir. Diğer bir hükümlü olan A. Ç. de gayri meşru sürdürdüğü bir ilişkinin cinayet ile sonuçlandığını belirtmiştir. Evli olan A. Ç, evli bir başka kadınla sıklıkla birlikte olduğunu ve uzun bir beraberliğin ardından maktulün kendisiyle evlenmek istediğini ve bunun üzerine çıkan bir tartışmada onu öldürdüğünü ifade etmiştir. Ayrıca diğer iki suçludan biri olan H. A. cinayeti, parasal gerekçelerle işlediğini (bir borç ödemesi için yeğeninde yedi bin doların olduğu bilgisine sahip olan H. A., bu paraya sahip olmak için gasp süsü vererek yeğenini öldürmüştü) ifade ederken, diğer bir hükümlü olan A. A. da, cinayeti işlemesini o anda suçlu arkadaşıyla birlikte olmasına bağlamıştır.

Görüldüğü gibi araştırma grubunda yer alan cinayet suçlularının, suç işleme nedenlerinin temelinde birbirinden farklı çok sayıda etken rol oynamıştır. Ancak cinayet olaylarının merkezinde “kadın” faktörü ve bununla ilintili olarak ortaya çıkan sorunların başatlığı dikkat çekicidir.

1) Kriminal Yoğunlukları Açısından Suçlular

Burada da, iki farklı suçlu grubunun suçluluk eğilimlerinin düzeyi saptanmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede suçlular, geçmiş dönemde her hangi bir kovuşturmayaya konu olup olmamaları, işledikleri halde ortaya çıkmayan suçlarının olup olmadığı ve gelecekte yeniden suç işleme eğilimine sahip olup olmadıkları açılarından ele alınacaktır. Suçluların geçmiş dönemlerde her hangi bir kovuşturmayaya konu olup olmadıkları açısından bakıldığında, hırsızlık ve cinayet suçundan mahkum olanlar arasında önemli bir farklılığın olduğu müşahade edilmektedir. Cinayet suçunu işleyenler içerisinde daha önceden her hangi bir suç eyleminden dolayı tutuklandıklarını belirten suçlu sayısı sadece 5 iken (%27,8), bu rakam hırsızlık suçunu işlemiş olanlarda 13 (%72,2) olarak gerçekleşmiştir (bkz Tablo 23). Bu bulgu, hırsızlık suçunu işlemiş olan suçluların, cinayet suçunu işlemiş olanlara nispeten daha kriminal bir görünüm sergilediklerini göstermektedir.

Konuya ilişkin diğer çarpıcı bir bulgu da, işlendiği halde gizli kalan suçlara ilişkin gerçekleşen orandır. Cinayet suçunu işlemiş olan suçlulardan 17’si, gizli kalan veya ortaya çıkarılmayan suçlarının olmadığını bildirmişlerdir (bkz. Tablo 24). Bu oran, aynı zamanda cinayet suçunu işlemiş olanların daha önceden işledikleri başka suçlarının olmadığını bir kanıtı olarak görülebilir. Hırsızlık suçunu işlemiş

olanların konuya ilişkin dağılımına bakıldığında ise, ortaya çıkmayan suçlarının olduğunu belirtenler ile ortaya çıkmayan suçlarının olmadığını belirtenlerin oranının birbirine benzer olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bir anlamda hırsızlık suçunu işlemiş olan suçluların yarısı, işledikleri halde gizli kalan suçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Cinayet suçu ile karşılaştırıldığında bu oranın, yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma grubunda yer alan suçlulara, cezaevinden çıktıktan sonra tekrar suç işleyip işlemeyecekleri yönünde sorulan bir soruya ise, yeniden işleyebileceklerini belirtenler içerisinde hırsızlık suçunu işlemiş olanların sayısal fazlalığı dikkat çekicidir. “Kesinlikle işlemem” diyen suçlular içerisindeki hırsızların sayısı 10 iken (%40), cinayet suçluları için bu rakam 15 (%60) olarak gerçekleşmiştir. Diğer geriye kalan 10 hırsız suçlunun 5’i “kesinlikle işleyeceğini” diğer 5’i de “işleyebileceğini” belirtmiştir. Oysaki cinayet suçunu işlemiş olanlardan sadece 2 suçlu “kesinlikle işleyeceğini” ve 3 suçlu da “yeniden işleyebileceğini” ifade etmiştir (bkz Tablo 25). Bu rakamlar, hırsızlık suçundan hüküm giyen suçluların cinayet suçunu işlemiş suçlulara kıyasla gelecekte suç işleme eğilimine daha çok sahip oldukları veya en azından yeniden suçluluk açısından daha ciddi bir risk grubunu oluşturacağı anlamına gelmektedir. Mükerrer suçluluk alanında yapılmış bazı araştırmalar da, bu saptama ile örtüşmektedir. Söz konusu araştırmalarda, gelecekte yeniden suç işleme riski yüksek olan suçluların genelde hırsızlık gibi mala yönelik suçlardan hüküm giyen suçluların olduğunu ortaya koymaktadır (Eisenberg 1986; Myner vd., 1998: 67).

m) Suç - Mağdur İlişkisi Açısından Suçlular

Bazı suçların işlenmesinde, suç mağdurunun da belirli düzeyde etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Suç mağdurunun sahip olduğu bazı özellikler (yaşam stili açısından) veya mağdur-suçlu etkileşim biçimi/düzeyi (örneğin provoke edici davranışlar gibi), suçun işlenmesinde rol oynayıcı unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle Rutin ve Rasyonel eylemler teorileri, suçun meydana gelmesinde mağdur kavramının önemine dikkat çeken iki önemli kuramı oluşturmaktadır. Bu kuramlar bir ölçüde, mağdur kavramı üzerinden suç olgusunu analiz etmektedirler. Burada gerek cinayet suçunda olduğu gibi mağdurun doğrudan suçlunun saldırısına maruz kalması gerekse de hırsızlık suçunda olduğu gibi hedef olarak belirlenen nesnenin alınmasındaki ortamsal koşulların kolaylığı veya mağdurun tedbirsizliği örneklerinde olduğu gibi

her iki durumda da suçun doğrudan mağdur ile ilintili bir özelliği veya yanı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, bazı bireyler bazen doğrudan saldırıya uğrayarak, bazen de kendilerine ait olan servetin veya değerli eşyalarının çalınması nedeniyle suçun mağdur olmaktadır. Bu çerçevede, hırsızlık suçlarında genelde, çalınacak malın çalınmaya değer olup olmadığı, malın çalınabilecek kolaylığa sahip olup olmadığı, güvenlik veya koruma düzeyinin yeterli olup olmadığı gibi unsurlar etkili olurken, cinayet suçlarında ise suçun oluşumu bazen, suç mağdurunun davranış ve tutumları ile bağlantılı olabilmektedir.

Bu çerçevede suçlulara, suçun meydana gelmesinde suç mağdurlarının etkisinin olup olmadığı yönünde sorulan bir soruya, hırsızlık suçunu işlemiş olan suçluların büyük bir kısmı, suç mağdurunun etkisinin olmadığını belirtirken, cinayet suçluların neredeyse tümü (18 suçlu), suçun işlenmesinden suç mağdurunu sorumlu tutma eğilimi sergiledikleri gözlemlenmiştir. Hırsızlık suçunu işlemiş olan 11 suçlu da, suç mağdurunun etkisine ilişkin olarak bir fikir belirtmemişlerdir. Bu suçluların bu konuda fikir belirtmemelerinin nedeni, söz konusu suçluların işledikleri suç eyleminde mağdurun etkisini doğrudan görmemeleri olabilir. Bir anlamda bu suçlulara göre, hırsızlık suçunun işlenmesi suç mağduru ile ilişkili bir olgu değildir (bkz. tablo 26). Suçun oluşumunda mağdurun temel rolü ile ilgili önemli bulguların elde edildiği ilk önemli çalışmalardan biri, Wolfgang (1959) tarafından Philadelphia'da adam öldürme suçu üzerinde gerçekleştirilen araştırmadır. Bu araştırmada Wolfgang, cinayet suçunu işleyenler ile mağdur arasında yakın bir kişisel ilişkinin varlığını ortaya koymuştur. Wolfgang, adam öldürme suçlarında mağdurun, suç eyleminin oluşumundaki pozitif etkisini saptamıştır. Söz konusu bu çalışmanın bulguları, adam öldürenlerin %26'sının, mağdurun davranış tarzıyla ilintili olarak bu eylemleri gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur.

Suçun işlenmeye elverişli olup olmadığı yönündeki soruya da, suçluların verdikleri yanıtlar birbirinden farklılık arz etmiştir. Cinayet suçunu işlemiş olanların suç için uygun bir ortam olduğunu belirten (10 kişi) ile uygun bir ortamın olmadığını (10 kişi) belirtenlerin oranı birbirine benzer olarak gerçekleşmiştir. Hırsızlık suçunu işlemiş olanların ise neredeyse tümü (17 kişi %85) suç için uygun bir ortamın olduğunu belirtmişlerdir. Sadece 3 kişi (%15'i) işledikleri suç eylemi için uygun bir ortamın olmadığını ifade etmişlerdir (bkz. Tablo 27). Bu oranlar bize, hırsızlık suçları için hedefe ulaşmanın kolay olmasının, suçun

işlenmesinde gözetlenen bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu soruyla ilintili olarak suçluların, “suçu nasıl işledikleri yönünde sorulan bir soruya”, hırsızlık suçunu işleyenlerin cinayet suçunu işleyenlere oranla suçu daha çok planlayarak işlediklerini belirtmişlerdir. Bir anlamda konuya ilişkin bulgular, hırsızlık suçunun daha çok planlanarak işlenen bir suç niteliğine sahip olduğunu ortaya koyarken, cinayet suçunun ise planlanan bir suç karakteristiğine sahip olmaktan çok (namus ve intikam için işlene suçlar hariç) o anın tetikleyici koşulları veya bir anlık öfkenin yol açtığı saldırganlıkla işlenen bir suç türü olduğunu göstermektedir. Hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde 15 kişi (%75’i) bu suçu planlayarak işlediğini belirtirken, cinayet suçunu işlemiş olanlardan sadece 7’si (%35’i) bu suçu planlayarak işlemiş olduğunu ifade etmiştir. Cinayet suçunu işlemiş olanlardan 8’i (%40’i) bu suçu planlamadan işlediğini, 5 kişi de (%25’i) tahrik edilme anında bu suçu işlediklerini belirtmişlerdir (bkz Tablo 28). Ayrıca cinayet suçunu işleyenlerin cinayeti en çok ateşli silah (9 suçlu, %45) ve bıçak gibi kesici alet (8 suçlu %40) ile işledikleri görülmüştür. Cinayet suçu en çok ev ortamı (9 suçlu, %45) ve sokakta (8 suçlu , %40) işlenmiştir.

Bundan ayrı olarak hırsızlık suçluları ile cinayet suçlularının mağdurlarının farklılaştıkları diğer bir husus da, suç mağdurlarının sınıfsal yapılarına ilişkindir. Örneğin, hırsızlık suçunun mağdurları genelde orta ve üst sınıfa mensup bireylerden oluşmalarına karşın, cinayet suçlularının mağdurlarının salt bir sınıfa özgü olmaktan uzak bir görünüm sergiledikleri söylenebilir.

Karşılaştırma açısından burada belirtilmesi gereken diğer bir husus da şudur: Cinayet suçunun mağdurları genelde tanıdıklar/yakınlar veya akrabalarından oluşmaktadır. Oysa ki, hırsızlık suçunun mağdurları ile suçlu arasında her hangi bir yakınlık veya tanınmışlık ilişkisi söz konusu değildir. Cinayet suçunun kurbanlarından 6’sı kadın, 14’ü de erkeklerden oluşmaktadır. Bu erkekler içerisinde sadece 1 suçlu çocuk kategorisinde yer almaktadır. Bu bulgular genelde cinayet suçunu işleyenler ile suç mağdurlarının cinsiyet açısından benzer bir profil sergilediklerini göstermektedir.

n) İşledikleri Suçlara İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması Açısından Suçlular

Bu başlık altında suçluların; pişmanlık duyma durumları, cezanın caydırıcılığı ve suçu işlediklerinde yakalanmayı tahmin etme durumlarına

bakılacaktır. Pişmanlık durumlarına bakıldığında hırsızların, cinayet suçunu işleyenlere nispeten daha çok pişmanlık duydukları görülmektedir. Cinayet suçu işleyenler içerisinde 14 suçlu pişmanlık duyduklarını, 6 suçlu da pişmanlık duymadıklarını belirtirken, hırsızlık suçunu işleyenlerden 17 suçlu pişmanlık duyduklarını, 3 suçlu da pişmanlık duymadıklarını bildirmişlerdir (bkz Tablo 19). Cinayet suçlularının, hırsızlık suçunu işleyenlere nispeten daha çok pişmanlık duymamalarının nedeni, cinayet suçunu işleyenlerin suçu işlemek için daha çok kendilerince haklı gerekçelere sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Haklı gerekçenin varlığı, suçun meşru olarak kabul görmesinin önemli bir nedenini oluşturmaktadır. Özellikle pişman olmadıklarını belirten suçluların tümü, namus gerekçesiyle cinayet işlediğini belirten suçlulardır.

Burada saptanması gereken diğer önemli bir husus da, suçluların suçu işlemeyen önce yakalanıp yakalanmayacakları konusunda belirttikleri görüşlerdir. Çünkü, suçluların suç sonrasına ilişkin yakalanma veya yakalanmama yönündeki tahminlerinin, suç işleme üzerinde bir etkisinin olup olmadığını ve suç türlerine göre bu tahminin nasıl bir dağılım sergilediğini saptamak önemlidir. Konuya ilişkin olarak araştırma bulgularına bakıldığında, özellikle cinayet suçlularının büyük bir oranının yakalanacaklarını tahmin etmelerine rağmen bu suçu işledikleri görülmektedir. “Evet tahmin ediyordum” diyenlerin %36’sını hırsızlık suçunu işlemiş olanlar oluştururken, cinayet suçunu işlemiş olanlar için bu oran % 64 olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde suç türleri kendi içerisinde değerlendirilmeye alındığında da, hırsızlık suçunu işlemiş olanların suç eyleminden dolayı yakalanmayacaklarına ilişkin gerçekleşen oran daha yüksektir (bkz Tablo 30). Bu oranlar, hırsızlık ile cinayet suçluları arasındaki temel bir farkı oluşturmaktadır.

Genel olarak suç türleri içerisinde cinayet suçlarının aydınlatılma oranının, diğer suç türlerine kıyasla daha yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Örneğin 2003 yılı itibarıyla Türkiye genelinde işlenen kasten adam öldürme suçlarının aydınlatılma oranı %87 olarak gerçekleşirken, hırsızlık suçu için bu oran oldukça düşük gerçekleşmiştir Evden hırsızlık suçunun aydınlatılma oranı % 21, işyerinden hırsızlığın aydınlatılma oranı ise % 33 olarak belirtilmiştir (bkz. Emniyet Asayiş İstatistikleri, 2003). Bu oranlar, cinayet suçuna kıyasla hırsızlık suçlarının önemli bir oranının ortaya çıkmadığı veya gizli kaldığını göstermektedir. Hırsızlık suçunun aydınlatılma oranının bu denli düşük oranda gerçekleşmesi ile hırsızlık suçunun daha fazla işlenmesi arasında bir ilişki kurulabilir. Bu çerçevede,

cinayet suçunun failini veya faillerini bulmanın daha kolay olduğu düşünüldüğünde, cinayet suçunu işlemiş olanların önemli bir oranının bu gerçeği bildikleri dolayısıyla yakalanacakları yönündeki tahminlerinde haksız olmadıkları söylenebilir.

Suçlulara benzer durumun oluşması durumunda tekrar suç işleyip işlemeyeceğinin sorulması üzerine, hırsızlık suçunu işlemiş olanlardan 6'sı, cinayet suçunu işlemiş olanlardan da 7'si tekrar suç işleyeceğini belirtmişlerdir (bkz Tablo 31). Tabloya genel olarak bakıldığında, gerek hırsızlık gerekse de cinayet suçunu işlemiş olanların önemli bir çoğunluğu tekrar suç işlemeyeceklerini belirttikleri görülmektedir. Burada konuya ilişkin olarak birbirine yakın sonuçlar elde edilmiştir. Cinayet suçluları içerisinde aynı şartların oluşması durumunda tekrar bu suçu işleyeceklerini belirtenler, genelde namus ve öç alma gerekçesiyle cinayet işleyenlerdir. Hırsızlık suçundan mahkumiyet alan suçlular içerisinde benzer koşulların oluşması durumunda tekrar bu suçu işleyeceklerini belirtenler de genelde, ebeveynlerin her ikisinin veya birinin öldüğü veya ebeveynlerin boşandığı ve bu sebeplerle yetiştirme yurdunda veya yakın akrabalarının yanında büyüyen suçlulardır. Bu suçlular da genelde çok sayıda suç sabıkasına sahip olan ve dolayısıyla birden çok kez cezaevine girip çıkan suçlulardır. Bu suçlular, daha çok kriminal özelliklere sahip oldukları için cezaevinden tahliye olduktan sonra tekrar suç işleyebileceklerini öngörebilmektedirler. Çünkü bu suçlular, ailesel ve toplumsal destekten yoksun olan bireylerdir.

Suçluların, cezanın caydırıcılık konusunda ne düşündüklerini öğrenmek için “cezanın ağır olması, sizce insanları suç işlemekten alıkoyar mı?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin yarısı bu soruyu “evet” şeklinde yanıtlarken, yarısı da “hayır” şeklinde yanıtlamıştır. Cinayet suçunu işleyenler içerisinde ise 13 suçlu “evet” derken, sadece 7 suçlu bu soruyu “hayır” şeklinde yanıtlamıştır (bkz Tablo 32). Hırsızlık suçunu işleyenlerden 10 suçlunun, cezanın ağır olmasını, suçta caydırıcı olarak görmemeleri büyük bir olasılıkla, hırsızlık suçu için öngörülen cezanın, cinayet suçuna kıyasla daha az bir cezai yaptırım içermesinden kaynaklanabileceği söylenebilir. Diğer bir ifade ile, hırsızlık suçunu işlemiş olanlara kıyasla cinayet suçunu işleyenler genelde daha ağır ve uzun süreli bir hapis cezası alabilmektedirler. Diğer bir neden de, hırsızlık suçunu işleyenlerin, bu suçu alışkanlık edinmelerinin daha kolay olabileceği ve dolayısıyla hırsızlığı terk etmelerinin daha güç olmasıyla da ilintili olabilir. Zaten, hırsız

suçlarından mahkum olmuş suçluların aile ve ekonomik yapılarının oldukça dezavantajlı bir yapı sergilemesinin de, cezanın caydırıcılık işlevi üzerinde azaltıcı bir etkide bulunduğunu tahmin etmek güç değildir.

Araştırmanın ilginç bir bulgusu da, her iki suç kategorisinde yer alan suçluların çoğunluğunun, suç eyleminden sonra gerçekleştirdikleri davranışın kötü bir davranış olduğunu kabul etmiş olmalarıdır. Sadece cinayet suçundan 4 ve hırsızlık suçundan da 3 suçlu, işledikleri davranışın kötü bir eylem olarak görmediklerini belirtmişlerdir (bkz. Tablo 33). İşledikleri suç davranışını olumsuzlamayan cinayet suçlularının tümü, namus gerekçesiyle suç işleyenler oluştururken, hırsızlık suçlularının da genelde kronik suçlular ve parçalanmış aileden gelen bireyler olduğu bir gerçektir.

E. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırma, adam öldürme suçunu işleyenlerin, hırsızlık suçunu işleyenlerden önemli ölçüde farklılaştığını ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle, araştırma grubunda yer alan her iki kategorideki suçluların, gerek suç işleme nedenleri gerekse de sahip oldukları özellikler açısından farklı bir profile sahip oldukları görülmektedir. Araştırmanın ortaya koyduğu temel/önemli sonuçların başında, hırsızlık suçlarından mahkum olan suçluların cinayet suçlularına nispeten daha kriminal nitelikler taşıması gelmektedir. Bu çerçevede, hırsız suçlarından mahkum olan suçluların adam öldürme suçunu işleyenlere nispeten gerek aile ve akran yapısı, gerek uyuşturucu kullanma ve gerekse sabikalık durumu açısından daha olumsuz bir görünüm sergiledikleri söylenebilir.

Araştırma, hırsızlık suçundan tutuklanan suçluların önemli bir oranın parçalanmış ve sorunlu ailelerden gelmiş olduğunu saptamıştır. Araştırmada, hırsızlıktan mahkum olan suçlular içerisinde en az 10 suçlunun parçalanmış bir aileden geldiği bulgusu elde edilirken, cinayet suçlulardan sadece 2 suçlunun parçalanmış bir aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır. Bazı hırsız suçluların çok küçük yaşlarda oldukları dönemlerde, ebeveynlerinin ayrılmaları, boşanmaları veya ölmeleri sonucunda yetiştirme yurtlarında veya akrabalarının yanında büyüdükleri saptanmıştır. Birkaç suçlunun babalarının da suçlu olarak cezaevine girdikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple, hırsızlıktan mahkum olan suçluların cinayet suçunu işlemiş olanlara nispeten daha ciddi ve yaygın aile sorunları yaşamış oldukları söylenebilir. Aile yapısına ilişkin ortaya çıkan bu sorunlar, hırsızlıktan tutuklanmış suçluların küçük yaşlarda

toplumsal değerler ekseninde yeterli düzeyde sosyalleşmelerini engellemiş ve onları suça eğilimli kılmıştır. Diğer bir deyişle, aile sorunları ve bu sorun ile ilintili olarak beliren sosyalleşme problemi, suçluluğun ciddi bir etkeni olarak rol oynamıştır. Konuya ilişkin bu saptamalar, hırsızlık suçunu işleyenlerin aile yapısı açısından daha olumsuz bir görünüm sergiledikleri yönündeki varsayımı doğrulamaktadır.

Bu araştırmanın her iki suçlu kategorisi arasında saptadığı diğer bir husus da, hırsız mahkumların cinayet mahkumlarına nispeten daha erken yaşlarda suç işlemeye başlamış olmalarıdır. Bu saptama da, hırsızlık suçunu işleyenlerin cinayet suçlarını işleyenlere kıyasla daha erken yaşlarda suç işledikleri yönündeki hipotez ile örtüşmektedir.

Hırsızlık suçunun daha çok küçük yaşlarda işlenmeye başlanması, rasyonel tercih kuramının varsayımını kısmen sorunsallaştırdığı söylenebilir. Çünkü erken yaşlarda suç işlemeye başlayan çocukların, suçun maliyet ve kazancını rasyonel olarak hesaplamaları beklenemez. Suçun, suçlu açısından yaratacağı sonucun niteliği ancak sonraki dönemlerde mümkün olabilmektedir. Daha sonraki dönemlerde ise, bireyin suça olan eğiliminin gelişkin bir hal alması veya suçun kalıcı bir tutuma dönüşmesi durumunda da suç alışkanlığını terk etmesi de güçleşecektir.

Suça erken yaşlarda başlamanın, suç davranışının gelecekte yeniden tekrarlanma riskini artıracığı için hırsızlıktan mahkum olan suçluların suç eğilimliliklerinin daha uzun erimli olabileceği öngörülebilir. Bu saptamayla örtüşen diğer bir bulgu da, suçluların tahliye sonrasına ilişkin olarak yeniden suç işleyip işlemeyecekleri yönündeki soruya verdikleri yanıtlarda ortaya çıkmıştır. 20 hırsız mahkum içerisinden 10 suçlu yeniden suç işleyebileceğini belirtirken, cinayet suçundan mahkum olan suçlulardan sadece 5 suçlu yeniden suç işleyebileceğini ifade etmiştir. Konuya ilişkin olarak cinayet ve hırsızlık suçundan mahkum olan suçluların kendi aralarında farklılaştıkları diğer bir alan da, sabıkalılık durumlarına ilişkin olmaktadır. Cinayet suçunu işlemiş olanlar içerisinde sadece 5 suçlu daha önceden her hangi bir suç eyleminden dolayı kovuşturulduklarını belirtirken, hırsızlık suçunu işlemiş olanlardan 13 suçlu daha önceden göz altına alındıkları ve tutuklandıklarını belirtmişlerdir. Tüm bu bulgular, hırsız mahkumlarının cinayet mahkumlarına kıyasla daha kriminal özellikler sergilediğini ortaya koymaktadır.

Suçluların karşılaştırılmalarında kullanılabilecek diğer etkili bir

gösterge de, okula ilişkin değişkenlerdir. Bu değişkenler içerisinde, suçluların okula devam etme veya okulu terk etme yönündeki tutumları son derece önem arz etmektedir. Bu gösterge açısından suçlulara bakıldığında; hırsızlık suçundan mahkum olmuş olan suçluların, cinayet suçunu işlemiş olanlara nispeten daha çok okulu terk etmiş oldukları görülmektedir. Bu saptama, gelecekte hırsızlık suçunu işleyecek olan suçluların okula yönelik tutumlarından hareketle onların suçluluk durumlarının çok daha önceden öngörülebileceği imkanını vermektedir.

Akran grubunun etkisi ve uyuşturucu madde faktörleri açısından da suçlular farklı görünüm sergilemektedirler. Hırsızlık suçundan mahkum olan suçlular adam öldürme suçundan mahkum olanlara nispeten daha çok kriminal bir arkadaş çevresine sahip oldukları görülmüştür. Bir anlamda cezaevine girmeden önce arkadaş grubunun da kendileri gibi suçlu bireylerden teşekkül ettiğini belirtenler içerisinde; hırsızlıktan mahkum olanların oranı, cinayetten mahkum olanların oranına kıyasla iki kattan daha fazla gerçekleşmiştir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin çok daha suçlu bireylerden oluşan bir suçlu çevreye sahip olmaları onları daha çok kriminal kıldığı söylenebilir. Araştırmanın başka bir hipotezi olan, hırsızlık suçunu işleyenlerin cinayet suçunu işleyenlere kıyasla daha çok suçlu bir arkadaş grubuna sahip oldukları yönündeki beklentinin de önemli ölçüde doğrulanmış olduğu burada belirtilebilir. Aynı şekilde hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde uyuşturucu madde kullanma sıklığı cinayet suçlularına nispeten daha yüksek olarak gerçekleşmiştir.

Her iki suçlu kategorisi arasında gözüken diğer bir farklılık da suç işleme nedenlerine ilişkin olmaktadır. Hırsızlık suçlarının işlenmesinde en çok ekonomik ve aileye ilişkin sorunlar öne çıkarken, adam öldürme suçlarında daha çok namus meselesi, oç alma, ani kızgınlık/öfke, aile içi çatışma veya geçimsizlik ve gönül ilişkisi gibi etkenler belirleyici olmuştur. Bu sebeple cinayet suçlarında genelde, aile içi çatışmaların ve yasak ilişkilerin ciddi anlamda rol oynadığı söylenebilir.

Bu araştırmada saptanan diğer önemli bir bulgu da, cinayet suçunu işleyen ve bu suçun mağduru olanların genelde birbirlerini tanıdıkları ve birbirleriyle yakın akraba bireyleri olduğudur. Ayrıca bu cinayetlerin önemli bir oranı, aile içersinde meydana gelmiştir. Hırsızlık suçunu işleyenler ile bu suçun mağduru olanların ise pek birbirlerini tanımadıkları tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, hırsızlık suçlarını işleyenlerin çoğu, işledikleri suç eyleminin mağdurları konumunda olan bireyler ile her hangi bir yakın ilişkileri söz konusu değildir. Ayrıca

çalışmada, adam öldürme suçlarında cinayet aleti olarak en çok ateşli silah ve bıçak gibi kesici alet kullanılmış olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi suçlular kendi aralarında homojen bir nitelik arz etmelerinin aksine önemli ölçüde farklı profiller sergilemektedirler. Bu çalışmada, suçluların kendi aralarında bir benzeşim içinde oldukları alanların başında daha çok meslek/iş uğraşları, ikamet yerleri ve suçun işlendiği yerleşim yeri gibi faktörler gelmektedir.

Sonuç olarak çalışmanın ortaya koyduğu bulgulardan hareketle, hırsızlık suçunu işleyenlerin daha çok kriminal bir yapı sergiledikleri ve dolayısıyla tahliye sonrasında yeniden suç işleme olasılıklarının daha yüksek olabileceği gerçeğinden hareketle, bu suçlulara yönelik olarak cezaevinde uzmanlar tarafından ciddi bir rehabilitasyon programının yürütülmesi gerekmektedir. Cinayet suçlularına yönelik olarak da, sorun çözme becerisinin edinilmesine, şiddet kodlarını dışlayan ilişki biçiminin öğrenilmesine ve insancıl değerlerinin kazandırılmasına çalışılmalıdır.

TABLolar

Tablo 1: Suçluların Cinsiyet Durumları

Cinsiyet Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Erkek	18 51,4%	17 48,6%	35 100,0%
Kadın	2 40,0%	3 60,0%	5 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 2: Suçluların Medeni Durumları

Medeni Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Bekar	17 60,7%	11 39,3%	28 100,0%
Evli	3 25,0%	9 75,0%	12 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 3: Suçluların Suç İşlemeye Başladıkları Yaşlarının Dağılımı

Yaş Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
15 yaş ve aşağı	5 71,4%	2 28,6%	7 100,0%
16-18 yaş arası	7 77,8%	2 22,2%	9 100,0%
19-21 yaş arası	3 42,9%	4 57,1%	7 100,0%
22-24 yaş arası	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
25-27 yaş arası	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
28-30 yaş arası		2 100,0%	2 100,0%
31 yaş ve üstü	3 33,3%	6 66,7%	9 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 4: Suçluların Öğrenim Düzeylerinin Dağılımı

Öğrenim Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Okur yazar değil	1 33,3%	2 66,7%	2 100,0%
İlkokul mezunu	7 53,8%	6 46,2%	13 100,0%
Ortaokul mezunu		3 100,0%	3 100,0%
Lise ve dengi meslek okulu		4 100,0%	4 100,0%
Okulu terk	12 70,6%	5 29,4%	17 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 5: Suçluların Okul Dönemindeki Başarı Düzeylerinin Dağılımı

Başarı Durumu	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
İyi	2 22,2%	7 77,8%	9 100,0%
Normal	10 58,8%	7 41,2%	17 100,0%
Kötü	6 60,0%	4 40,0%	10 100,0%
Başka	2 50,0%	2 50,0%	2 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 6: Suçluların Meslek Durumlarının Dağılımı

Meslek Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Kamu sektör işçisi	1 100,0%		1 100,0%
Özel sektör işçisi	6 66,7%	3 33,3%	9 100,0%
Esnaf	6 66,7%	3 33,3%	9 100,0%
Memur		1 100,0%	1 100,0%
Çiftçi		2 100,0%	2 100,0%
Günlük yevmiyeci- serbest meslek	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
İşsiz	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Öğrenci		3 100,0%	3 100,0%
Ev kadını	1 20,0%	4 80,0%	4 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 7: Suçluların Babalarının Meslek Dağılımı

Babalarının Meslek Durum	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Kamu sektör işçisi	1 25,0%	3 75,0%	4 100,0%
Esnaf/zanaatkâr	7 63,6%	4 36,4%	11 100,0%
Memur	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
Çiftçi	1 16,7%	5 83,3%	6 100,0%
Günlük yevmiyeci-serbest meslek	5 83,3%	1 16,7%	6 100,0%
Emekli	3 42,9%	4 57,1%	7 100,0%
İşsiz		1 100,0%	1 100,0%
Şoför	2 100,0%		2 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 8: Suçluların İkamet Yerlerinin Dağılımı

İkamet Yerleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
İl	17 54,8%	14 45,2%	31 100,0%
İlçe	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
Köy		3 100,0%	3 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 9: Suçların İşlendiği Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

Suçun İşlendiği Yer	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
İl	18 58,1%	13 41,9%	31 100,0%
İlçe	2 28,6%	5 71,4%	7 100,0%
Köy		2 100,0%	2 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 10: Ailede Başka Suçlunun Olup Olmadığının Dağılımı

Ailede Başka Suçlunun Olup Olmadığı	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Hayır, suç işleyen yok	15 48,4%	16 51,6%	31 100,0%
Evet, suç işleyen var.	5 55,6%	4 44,4%	9 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 11: Aile Ortamına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Aile Ortamını Nasıl Tanımladıkları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Aile çevrem iyiydi	17 45,9%	20 54,1%	37 100,0%
Aile çevrem kötüydü	3 100,0%		3 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 12: Eve Gitme Sıklıklarına Göre Suçluların Dağılımı

Eve Gitme Sıklıklarına İlişkin Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Çoğunlukla eve gitmezdik	7 87,5%	1 12,5%	8 100,0%
Bazen eve gitmediğimiz olurdu	6 66,7%	3 33,3%	9 100,0%
Eve düzenli Giderdim	5 23,8%	16 76,2%	21 100,0%
Evden kaçtığımız olurdu	2 100,0%		2 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 13: Cezaevine Girmeden Önce Birlikte Oldukları Arkadaş Grubunun Suçluluk Durumunun Dağılımı

Arkadaşlarının Suçluluk Durumu	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet, arkadaşlarım suçlardan oluşmaktaydı	13 68,4%	6 31,6%	19 100,0%
Hayır, arkadaşlarım suçlu değillerdi	7 33,3%	14 66,7%	21 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 14: Arkadaşlarının Kendilerine Kötü Davranış Kazandırıp Kazandırmadığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Arkadaşlarının kendilerine kötü davranış kazandırıp kazandırmadığına ilişkin Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet	7 28,0%	18 72,0%	25 100,0%
Hayır	13 86,7%	2 13,3%	15 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 15: Suçluların Cezaevine Girmeden Önceki Arkadaş Grubunu Değerlendirme Biçimi

Arkadaş Çevrelerini Nasıl Tanımladıkları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Arkadaş çevrem iyiydi	7 31,8%	15 68,2%	22 100,0%
Arkadaş çevrem kötü idi	13 72,2%	5 27,8%	18 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 16: Destek Alma Durumlarına Göre Suçların Dağılımı

Kimden destek Aldıkları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Kimsenin desteğini almadım	6 30,0%	14 70,0%	20 100,0%
Kardeşlerimin desteğini aldım	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
Arkadaş çevresinin desteğini aldım	13 86,7%	2 13,3%	15 100,0%
Başka		2 100,0%	2 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 17: Uyuşturucu Kullanma Açısından Suçların Dağılımı

Uyuşturucu Kullanma Alışkanlığına İlişkin Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Hiç kullanmazdım	12 38,7%	19 61,3%	31 100,0%
Bazen kullanırdım	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Sık sık kullanırdım	5 100,0%		5 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 18: Alkol Kullanma Açısından Suçların Dağılımı

Alkol Kullanma Alışkanlığına İlişkin Görüşler	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Hiç kullanmazdım	8 34,8%	15 65,2%	23 100,0%
Bazen kullanırdım	8 61,5%	5 38,5%	13 100,0%
Sık sık kullanırdım	4 100,0%		4 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 19: Suç İşleme Anında Alkol ve Uyuşturucu Kullanma Durumlarının Dağılımı

Alkol ve Uyuşturucu Kullanıp Kullanmadıkları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Sadece alkol almıştım	4 80,0%	1 20,0%	5 100,0%
Sadece uyuşturucu almıştım	2 66,7%	1 33,3%	3 100,0%
Hem alkol hem de uyuşturucu almıştım	2 100,0%		2 100,0%
Hiçbirini almamıştım	12 40,0%	18 60,0%	30 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 20: Suçların Cezaevine Girmeden Önce Dini İbadetlerini Yerine Getirme Sıklıklarının Dağılımı

Dini İbadetleri Yapma ile İlgili Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Her zaman dini ibadetlerimi yerine getirirdim	1 11,1%	8 88,9%	9 100,0%
Bazen dini ibadetlerimi yerine getirirdim	9 52,9%	8 47,1%	17 100,0%
Dini ibadetlerimi hiç yapmazdım	10 71,4%	4 28,6%	14 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 21: Dindarlık Açısından Kendilerini Nasıl Gördüklerinin Dağılımı

Dindarlık Düzeyleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Dindar	1 11,1%	8 88,9%	9 100,0%
Az dindar	9 50,0%	9 50,0%	18 100,0%
Dindar değilim	10 76,9%	3 23,1%	13 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 22: Suçluların İşledikleri Suçları Dini İnançları Açısından Nasıl Gördüklerinin Dağılımı

Dini İnançla Çelişip Çelişmediği Konusundaki Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet, çelişmektedir	13 56,5%	10 43,5%	23 100,0%
Hayır, çelişmemektedir	4 33,3%	8 66,7%	12 100,0%
fikrim yok	3 60,0%	2 40,0%	5 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 23: Daha Önceden Göz Altına Alınma ve Tutuklanma Açısından Suçluların Dağılımı

Göz Altına Alınma ve Tutuklanma durumu	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Hiç tutuklanmadım	7 31,8%	15 68,2%	22 100,0%
Daha Önceden tutuklandım	13 72,2%	5 27,8%	18 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 24: İşlendiği Halde Ortaya Çıkmayan Suçlarının Dağılımı

Ortaya Çıkmayan Suçlarının Olup Olmadığı	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Yok	10 37,0%	17 63,0%	27 100,0%
Var	10 76,9%	3 23,1%	13 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 25: Tahliye Sonrası Tekrar Suç İşleme Konusundaki Tahmini Görüşlerinin Dağılımı

Tekrar suç İşleme Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Kesinlikle işlerim	5 71,4%	2 28,6%	7 100,0%
Yeniden işleyebilirim	5 62,5%	3 37,5%	8 100,0%
Kesinlikle işlemem	10 40,0%	15 60,0%	25 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 26: Suçluların, Suçun Meydana Gelmesinde Suç Mağdurlarının Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Suç Mağdurlarının Etkisine İlişkin Görüşler	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet etkisi olmuştur	1 5,3%	18 94,7%	19 100,0%
Hayır etkisi olmamıştır	8 80,0%	2 20,0%	10 100,0%
Cevapsız	11 100,0%		11 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 27: Suçun İşlenmesinde Uygun Ortamın Olup Olmadığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Suçun İşlenmesinde Uygun Ortamın Olup Olmadığı	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet. Uygun ortam vardı	17 63,0%	10 37,0%	27 100,0%
Hayır. Uygun ortam yoktu	3 23,1%	10 76,9%	13 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 28: Suçu Nasıl İşlediklerinin Dağılımı

Suçu Nasıl İşledikleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Planlamıştım	15 68,2%	7 31,8%	22 100,0%
Tahrik edildim	1 16,7%	5 83,3%	6 100,0%
Planlamamıştım	4 33,3%	8 66,7%	12 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 29: Suçluların Pişmanlık Durumlarının Dağılımı

Pişmanlık Durumları	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Pişmanım	17 54,8%	14 45,2%	31 100,0%
Pişman değilim	3 33,3%	6 66,7%	9 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 30: Suçu İşlerken Yakalanmayı Tahmin Etme Durumlarının Dağılımı

Yakalanacaklarımı Tahmin Edip Emedikleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet, tahmin ediyordum	9 36,0%	16 64,0%	25 100,0%
Hayır, tahmin etmiyordum	11 73,3%	4 26,7%	15 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 31: Aynı Şartların Oluşması Durumunda Tekrar Suç İşleyip İşlemeyeceklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Tekrar Suç İşleyip İşlemeyecekleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet, yine işlerim	6 46,2%	7 53,8%	13 100,0%
Hayır işlemem	14 51,9%	13 48,1%	27 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 32: Suçluların, Cezanın Ağır Olmasının Caydırıcılığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cezanın Ağır Olmasının Caydırıcılığı	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Evet, caydırıcı olur	10 43,5%	13 56,5%	23 100,0%
Hayır, caydırıcı olmaz	10 58,8%	7 41,2%	17 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

Tablo 33: Suçluların İşledikleri Suç Davranışına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Suçla İlişkin Görüşleri	Hırsızlık	Cinayet	Toplam
Kötü bir şey yaptığımı düşündüm	17 51,5%	16 48,5%	33 100,0%
Kötü bir şey yaptığımı düşünmedim	3 42,9%	4 57,1%	7 100,0%
Toplam	20 50,0%	20 50,0%	40 100,0%

KAYNAKÇA

- Akkoç, N. (2006). *Namus Adına Uygulanan Şiddetin Kültürel Kaynakları*, *Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar İçinde (Der: Shahrzad Mojab ve Nahla Abdo)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Yay., ss.119-131.
- Blau, J., Peter, B. (1982). "Metropolitan Structure and Violent Crime", *American*

- Sociological Review**, n. 47, ss. 114-128
- Braithwaite, J. (1979). **Inequality, Crime and Public Policy**. London: Routledge ve Kegan Paul.
- Clarke, K. C. (1997). **Getting Started with Geographic Information Systems**. Upper Saddle River. NJ: Prentice Hall.
- Cohen, Lawrence E. ve Marcuse Felson (1979), "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", **American Sociological Review**, n. 44, ss. 588-608.
- Crutchfield, R. D., Geerken, M. R., Gove, W. R. (1982). "Crime Rate and Social Integration", **Criminology**, n. 20, ss. 46-478.
- Danziger, S., Wheler, D. (1975). "The Economics of Crime: Punishment or Income Redistribution", **Review of Social Economy**, c. 33, n. 2, ss. 113-131.
- Eisenberg, M. (1986). **Release Outcome: Repeat Offenders**. Austin: Texas Board of Pardons and Parole.
- Emniyet Asayiş İstatistikleri** (2003), <http://www.egm.gov.tr/asayis/istatistik.asp>.
- Gillespie, R. W. (1979). "Economic Factors in Crime and Delinquency: A Critical Review of the Empirical Evidence." **Report to the National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Department of Justice**, ss. 601-626.
- Glock, C. Y. (1998). **Dindarlığın Boyutları Üzerine**. Din Sosyolojisi İçinde (Der: Yasin Aktay ve M. Emin Köktaş), Ankara: Vadi Yay., ss. 252-274.
- Hearnden, I., Magill, C. (2004). **Decision Making by House- Burglars: Offenders Perspective**. London: Home Office.
- Howsen, R. M., Jarrell, S. B. (1987). "Some Determinants of Property Crime: Economic Factors Influence Criminal Behavior but Cannot Completely Explain the Syndrome", **American Journal of Economics and Sociology**, n. 46, ss. 444-457.
- Hülür, H., Kalender, A. (2003). **Sosyo-Politik Tutumlar ve Din: Konya Araştırması**. Konya: Çizgi Kitapevi.
- İçli, T. G. (1998). **Kriminoloji**. Ankara: Bizim Büro Basımevi
- Jacobs, D. (1981). "Inequality and Economic Crime", **Sociology and Social Research**, c. 66, n. 1, ss. 565-604.
- Kennedy, L., Forde, D. R. (1990). "Routine Activities and Crime: An Analysis of victimization in Canada", **Criminology**, n. 28, ss. 137-151.
- Kawachi, I., Kennedy, B. P., Wilkinson, R. G. (1999). "Crime: Social Disorganization and Relative Deprivation", **Social.Science& Medicine** c. 48, n. 6, ss. 719-731.
- Koenig, D. J., Linden, R. (2004). **Conventional or Street Crime**. İçinde **Criminology: A Canadian Perspective** (Ed. R. Linden, 408-443) Toronto: Thomson-Nelson.
- Lee, M. R. (2001). "Population Growth, Economic Inequality, and Homicide",

- Deviant Behavior: **An Interdisciplinary Journal**, n. 22, ss. 491-516.
- Livingston, J. (1996). **Crime and Criminology**. USA: Prentice – Hall.
- Myner, J., Santman, J., Cappelletty, G. G., Perlmutter, F. B. (1998). “Variables Related to Recidivism Among Juvenile Offenders”, **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**, c. 42, n. 1, ss. 65-80.
- Newman, O. (1972). **Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design**. New York: MacMillan.
- Newman, O. (1996). **Creating Defensibl Space, Office of Policy Development and Research**. Washington DC.: US Department of Housing and Urban Development .
- Öğün, A. (1998). “Türkiye’de Adam Öldürme Suçunda Etkili Olan Bazı Sosyal Kültürel Özelliklere İlişkin Sosyolojik Bir Araştırma”, **Polis Bilimleri Dergisi**, c. 2, Ankara.
- Patterson, E. B. (1991). “Poverty, Income Inequality and Community Crime Rates”, **Criminology**, c. 29, ss. 755-776.
- Pope, N. (2006). **Namus Cinayetleri: Ataerkil Denetim Araçları, Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar İçinde**. (Der: Shahrzad Mojab ve Nahla Abdo), S.107- 116, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Yay.
- Ronet, B. (1991). “An Analysis of American Indian Homicide: A test of Social Disorganization and Economic Deprivation at The Reservation County Level”, **Journal of Research in Crime and Delinquency**, c. 28, n. 4, ss. 456- 473.
- Sheley, J. F. (1995). **Criminology: A Contemporary Handbook**. USA: Wadswort Pub.
- Stollard, P (ed.). (1996). **Crime Prevention Through Housing Design**. London: E&F N SPON.
- Williams, K. R. (1984). “Economic Sources of Homicide: Reestimating the Effects of Poverty and Inequality”, **American Sociological Review**, n. 49, ss. 283 – 289.
- Williams, K. R., Flewelling, R. L. (1998). “The Social Production of Criminal Homicide: A Comparative Study of Disaggregated Rates in American Cities”, **American Sociological Review**, n. 53, ss. 421-431.
- Wolfgang, M. E., Ferracuti, F. (1967). **The Subculture of Violence**. Beverly Hills, Sage Pub.
- Wolfgang, M. E. (1959). **Patterns in Criminal Homicide**. Philadelphia: University of Pennsylvania Pres.
- Yavuz, S. (2001). **Kolici Bir Seri Katilin Öyküsü**. Siyah Beyaz Metis Yay.